

ISSN: 2687-220X

NOVUS ORBIS

Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Araştırma Makaleleri
Research Articles

Strategic Importance of The Ganja Gap in The New Security Scenario

Yeni Güvenlik Senaryosunda
Gence Koridoru'nun Stratejik Önemi

*Miguel Borja BERNABÉ-
CRESPO
Alejandro VALLINA
RODRÍGUEZ*

Euroscepticism at The National and European Levels and its Reflection in the European Parliament Roll Call Votes

Ulusal ve Avrupa Düzeylerinde Avrupa Kuşkuculuğu ve
Avrupa Parlamentosu'ndaki Oylamalara Yansıması

Mehlika Özlem ULTAN

Küresel Enerji Denklemindeki Değişimler ve Türkiye'nin Yükselişi

The Changes in Global Energy Equation and the Rise of
Turkey

Aml Çağlar ERKAN

Avrupa Birliği'nin Arktik Politikası

Arctic Policy of the European Union

Selen BALDIRAN

Hun Türkü Attila'nın Liderlik Sırları ve Orhun Yazıtlarındaki Milli Güvenlik ve Bütünleşme Kodları

National Security and Integration Codes in the
Leadership Secrets of the Hun Turk Attila and in the
Orkhon Inscriptions

Mehmet ALKANALKA

Kitap İncelemesi
Book Review

*Doris Fuchs, Marlyne Sahakian, Tobias Gumbert,
Antonietta Di Giulio, Michael Maniates, Sylvia
Lorek, Antonia Graf*

Consumption Corridors: Living A Good Life Within Sustainable Limits

Özlem TÜRKOĞLU

Duygu Özlük
Uluslararası İlişkilerde Demokrasi
Promosyonu: Hindistan Örneği

Buse OĞUZ

Editörler Kurulu / Editorial Board

Baş Editör / Editor-in-Chief

- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Özgür Tüfekçi

Genel Koordinatör / General Coordinator

- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Alper Tolga Bulut

Yönetici Editörler / Managing Editors

- Dr. / Dr. Hülya Kınık
- Dr. Öğr. Üyesi / Assist. Prof. Göktuğ Kıprızlı
- Arş. Gör. / Research Assist. Fevzi Kırbaşoğlu

Kitap İnceleme Editörleri / Book Review Editors

- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Bülent Şener (*Türkçe Kitap / Books in Turkish*)
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Murat Ülgül (*İngilizce Kitap / Books in English*)

Alan Editörleri / Section Editors

- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Fatma Akkan Güngör
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Yılmaz Bayram
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Ayça Eminoğlu
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Vahit Güntay
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Erol Kalkan
- Professor İsmail Köse

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

- Dr. Shane Brennan – American University in Dubai, UAE
- Dr. Alessia Chiriatti – University for Foreigners of Perugia, Italy
- Professor Murat Çemrek – Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Rahman Dağ – Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Federico Donelli – University of Genoa, Italy
- Professor Süleyman Erkan – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Professor Monique Sochaczewski Goldfeld – Escola de Comando e Estado-Maior do Exército, Brazil
- Dr. Ayla Göl – York St John University, UK
- Professor Emre İşeri – Yaşar Üniversitesi, Türkiye
- Professor Gökhan Koçer – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Dr. SungYong Lee – University of Otago, New Zeland
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Ali Onur Özçelik – Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
- Professor Alp Özerdem – George Mason University, USA
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Kaan Renda – Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Paul Richardson – University of Birmingham, UK
- Professor Didem Ekinci Sarier – Çankaya Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Hüsrev Tabak – Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkiye
- Professor Coşkun Topal – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye

Novus Orbis

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Journal of Politics and International Relations

ISSN: 2687-220X

Cilt 5 | Sayı 1 | 2023
Volume 5 | Number 1 | 2023

İçindekiler / Table of Contents

Araştırma Makaleleri / Research Articles

4

Strategic Importance of The Ganja Gap in The New Security Scenario

Yeni Güvenlik Senaryosunda Gence Koridoru'nun Stratejik Önemi

Miguel Borja BERNABÉ-CRESPO

Alejandro VALLINA RODRIGUEZ

23

Euroscepticism at The National and European Levels and its Reflection in the European Parliament Roll Call Votes

Ulusal ve Avrupa Düzeylerinde Avrupa Kuşkuçuluğu ve Avrupa Parlamentosu'ndaki Oylamalara Yansıması

Mehlika Özlem ULTAN

46

Küresel Enerji Denklemindeki Değişimler ve Türkiye'nin Yükselişi

The Changes in Global Energy Equation and the Rise of Turkey

Aml Çağlar ERKAN

75

Avrupa Birliği'nin Arktik Politikası

Arctic Policy of the European Union

Selen BALDIRAN

108

Hun Türkü Attila'nın Liderlik Sırları ve Orhun Yazıtlarındaki Milli Güvenlik ve Bütünleşme Kodları

National Security and Integration Codes in the Leadership Secrets of the Hun Turk Attila and in the Orkhon Inscriptions

Mehmet ALKANALKA

Kitap İncelemesi / Book Review

131

Doris Fuchs, Marlyne Sahakian, Tobias Gumbert, Antonietta Di Giulio, Michael Maniates, Sylvia Lorek, Antonia Graf

Consumption Corridors: Living A Good Life Within Sustainable Limits

Özlem TÜRKOĞLU

137

Duygu Özlük

Uluslararası İlişkilerde Demokrasi Promosyonu: Hindistan Örneği

Buse OĞUZ

NOVUS ORBIS
Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi
Volume 5 • Number 1 • 2023

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN ARKTİK POLİTİKASI

Selen BALDIRAN*

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 31.01.2023

Düzeltilme Tarihi // Revised: 09.03.2023

Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 23.03.2023

Öz

İklim değişikliğinin etkilerinin en yoğun şekilde hissedildiği bölgelerin başında Arktik gelmektedir. İklim değişikliği sonucu eriyen buzullar, Arktik'te köklü değişimlerin başlangıcı olmuştur. Bu değişimler, uluslararası aktörlerin coğrafi ilgi odaklarını Arktik'e kaydırarak bölgede varlıklarını güçlendirme ve meşrulaştırma amacıyla politikalar üretmelerine neden olmuştur. Bu aktörlerden biri de ulusüstü yapı olarak Avrupa Birliği (AB)'dir. AB çalışmaları literatüründe, Birliğin diğer bölge politikaları üzerine yapılan çalışmalarına oranla Arktik bölge politikalarına yönelik çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Çalışmanın bu açıdan Türkçe literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Araştırma, AB'nin Arktik'e yönelik politikalarını analiz etmek amacıyla literatür tarama çalışmasına ve bu doğrultuda birincil ve ikincil kaynak kullanılarak nitel araştırma metoduna dayandırılmıştır. Geçmişte AB'nin Arktik'te öncü rol üstlenmediği görülse de iklim değişikliğinin etkilerinin hissedilmeye başladığı dönemden itibaren başta iklim politikaları olmak üzere, deniz ulaşırma, doğal kaynak, balıkçılık ve yerli halk ile ilgili alanlardaki Arktik politikaları Birlik tarafından etkin şekilde ele alınmaya başlanmış ve bölgeye yönelik girişimler hız kazanmıştır. Fakat Arktik'i hegemon güçler arasında henüz paylaşılmaya başlanmamış bir pasta olarak düşünürsek o pastadan dilim alabilmek

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Denizcilik Çalışmaları Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0002-1353-9107, selen.baldiran@gmail.com

kolay olmayacaktır. Güç üstünlüğü sağlamak isteyen aktörler açısından Arktik kilit noktalardan biri haline gelecektir. Bundan dolayı, AB'yi bir Arktik aktörü olarak tanımlayabilmemiz için başta üye devletleri arasında konsensüs sağlayarak bölgeye yönelik politikalarının daha tutarlı ve daha kapsamlı hazırlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Arktik, Kuzey Kutbu, İklim Değişikliği, Dış Politika

Arctic Policy of the European Union

Abstract

The Arctic is one of the regions where the effects of climate change are felt most intensely. Melting glaciers as a result of climate change has been the beginning of fundamental changes in the Arctic. These changes have caused international actors to shift their geographical focus to the Arctic, and thus have produced policies to strengthen and legitimize their presence in the region. One of these actors is the European Union (EU) as a supranational organization. In the EU studies literature, it is noteworthy that the studies on Arctic Region policies are a few when compared to the studies on the Union's other regional policies. In this respect, the study aims to contribute to the Turkish literature. The research is based on a literature review study to analyze the EU's policies towards the Arctic and qualitative research method using primary and secondary sources in this direction. Although it was seen that the EU did not take a leading role in the Arctic in the past, since the effects of climate change began to be felt, Arctic policies in the fields of maritime transport, natural resources, fisheries and indigenous people, especially climate policies, have been started to be handled deeply by the EU and its initiatives towards the Arctic region have gained momentum. However, if we consider the Arctic as a cake that has not yet been shared among the hegemonic powers, it will not be easy to get a slice of that cake. The Arctic will become one of the key region for international actors who want to gain power superiority. Therefore, in order for us to define the EU as an Arctic actor, it is necessary that its policies towards the region become more consistent and more comprehensive, primarily by achieving consensus among its member states.

Keywords: European Union, Arctic, North Pole, Climate Change, Foreign Policy

Giriş

Atmosferdeki sıcaklık artışı ile beraber iklim değişikliğinin etkileri hızla hissedilmeye başlanmıştır. Gerek boyutları gerekse uzun vadeli sonuçları ile uluslararası sistem üzerinde ciddi değişiklikler yaratan iklim değişikliği çağımızın en büyük sınavıdır. İklim değişikliğinin etkilerinin en belirgin olarak gözlemlenebileceği yer ise Arktik'tir. Arktik, iklimsel açıdan permafrost tabakasıyla kaplı ve günlük ortalama yaz sıcaklığının 10 °C'nin üzerine çıkmadığı yüksek enlemleri kapsamaktadır. Bölge, coğrafi olarak 66°33" Kuzey enlemi ile Kuzey Kutup Noktası arasında kalan, yaklaşık 8 milyon km²'lik kara parçasını ve 18 milyon kilometre kare (km²)'lik deniz alanını içeren dünyanın en kuzeyinde bulunmaktadır. Siyasi tanım kapsamında bölgedeki aktörler ise Arktik Konseyi'ne üye ve A8 devletleri olarak geçen Norveç, İsveç, Danimarka (Grönland ve Faroe Adaları ile birlikte), İzlanda, Finlandiya, Rusya, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Kanada'dır. Arktik Okyanusu'na dayalı olarak yapılan bir başka siyasi tanımda belirtilen ve A5 devletleri olarak bilinen aktörler ise Norveç, Danimarka (Grönland aracılığıyla), Rusya, ABD ve Kanada'dır (Oğuz ve Ersoy, 2019).

İklim değişikliği sonucunda eriyen buzulların yeni ulaşım yollarına ve kaynaklara erişme imkânı tanınması, Arktik'i her geçen gün ilgi odağı haline getirmektedir. Bölgeye kıyaslı olan ve olmayan devletler bu imkânlardan yararlanmak için hak iddia etmeye başlamışlardır. Uluslararası örgütler de gözlerini buraya çevirmiş, bölgede çok kutuplu sistemin yansımaları hissedilmeye başlanmıştır. Bölgedeki, önemli aktörlerden biri de Avrupa Birliği (AB)'dir. AB, Arktik konularına ilişkin politikalar ortaya koyarak bölgede aktif olmayı hedeflemektedir. Bu çalışmada Arktik'in giderek odak noktası haline gelmesine paralel olarak, AB'nin bölgedeki varlığını artırma ve meşrulaştırma yolunda oluşturduğu politikalarından bahsedilecektir. Bu çalışmanın amacı, 27 üyeli supranasyonel bir yapı olan AB'nin Arktik politikalarını ve bölgedeki hedeflerini incelemektedir. Öncelikle AB'nin Arktik politikalarının tarihsel süreci ve bölgeye ilgisinin nedenlerinde bahsedilecek, daha sonra AB'nin bölgedeki işbirliklerinin kısa bir özeti aktarılacak olup AB'nin Arktik politikalarının çoğunluğunun kümelendiği beş alandaki (iklim değişikliği, deniz ulaştırma, doğal kaynaklar, balıkçılık ve yerli halk) bölgesel girişimleri ve faaliyetlerinden bahsedilecektir. Çalışmanın sonunda, AB Arktik politikalarının analizi yapılarak çıkarımlarda bulunulacaktır.

1) Avrupa Birliği'nin Arktik Politikasının Gelişimi

Başlarda AB'nin Arktik'te varlığı kısa sürmüştür. Bu süreç aslında Grönland'ın, 1973'te Danimarka'nın bir parçası olarak AB'nin o dönemdeki adı olan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na katılması ve AB üyesi olmasıyla başlamış olup AB'nin balıkçılık konusunda kısıtlamalarına tabi olmayı istemeyerek 1985 yılında Grönland'ın AB ile üyelik ilişkilerinin sona erdirmesiyle bitmiştir (Stephien, Koiivura ve Kankaanpaa, 2014).

İlk olarak, 1980'lerde, Avrupa Parlamentosu'nun bazı üyelerinin, Arktik'teki çevrenin durumu hakkında Komisyonu sorgulamaya başlamasıyla, Arktik'in AB politika yapıcılarının dikkatini çektiği görülmektedir. 1989'da Avrupa Parlamentosu üyesi Ernest Clinne, o zamanki Avrupa Toplulukları Konseyi'ne *Kuzey Kutbunda Ozon Tabakası* başlıklı yazılı soru önergesi sunmasıyla AB'nin Arktik'e yönelik ilk politika temelleri atılmaya başlanmıştır. Bir sonraki adım ise 1 Ocak 1995'te İsveç ve Finlandiya'nın AB üyesi olmasıyla gelmiştir (Akçadağ Alagöz, 2008).

2008 yılına kadar etkin bir AB Arktik politikası oluşturulamamıştır. Bölgeye ilgi, 2004 Arktik İklim Etki Değerlendirmesinde, ortalama sıcaklıklarda 4-7°C arasında bir artışın tespit edilmesiyle artmaya başlamıştır. Yüksek temsilci ve Komisyon tarafından 20 Mart 2008 tarihinde Avrupa Konseyi'ne hitap edilen *İklim Değişikliği ve Uluslararası Güvenlik* başlıklı belge kabul edilmiştir. Yaygın olarak Solana Raporu olarak bilinen belge, çoğunlukla devletlerarası anlaşmazlıkların, doğal kaynaklar üzerindeki çatışmaların, göçün vb. önemini vurgulayan güvenlik ve jeopolitik söylemin egemen olduğu görülmektedir (Weber ve Romanyshyn, 2011, s. 852). Solana Raporu, Avrupa hükümetlerinin "Arktik bölgesinin gelişen jeo-stratejisine dayalı bir AB Arktik politikasının gerekliliğini kaynaklara erişimi ve yeni ticaret yolunun açılmasını göz önünde bulundurularak geliştirilmesini" önermesi açısından AB'nin Arktik politikalarının şekillenmesindeki önemli adımlardan biri olmuştur (Raspotnik ve Rudloff, 2012, s. 10).

20 Kasım 2008'de Avrupa Komisyonu *AB ve Arktik Bölge* adı altında bölgeye yönelik bir tebliğ yayımlamıştır. Bu tebliğ, aslında AB'nin Arktik'e gösterdiği ilginin ilk sembolüydü. Politika kapsamında üç hedef belirlenmiştir. Birincisi, Arktik bölgesinin yerel nüfusuna uygun olarak korunması, ikinci hedef sürdürülebilirlik prensibine dayandırılan kaynak kullanımı ve üçüncü hedef ise AB'nin Arktik'in çok taraflı yönetimine katkı sağlamasıdır (Davis, 2011, s. 22). Aralık 2009'da, bu tebliğinde yer alan öneriye dayanarak, AB Konseyi, bir *AB Arktik*

Politikasının geliştirilmesine karar vermiş olup, 2011 yılında ise Avrupa Parlamentosu Arktik ile ilgili çıkarlarını güncellemiştir. Bu güncellemede Arktik araştırmaları için ortak balıkçılık altında biyolojik kaynakların korunması, Arktik'i etkileyen süreçlerin anlaşılması, çevre için yeni tehditlerin önlenmesi ve güçlü AB vurgusu yapılmaktadır (Weber, 2014, s. 64; Luszczyk, 2011). Bu süreçlerden sonra AB'nin ortak bildirimler yayınlarak Arktik politikalarına yoğunlaştığı görülmektedir.

26 Haziran 2012'de *Arktik Bölgesi'ne Yönelik Bir AB Stratejisine Doğru* başlıklı bir ortak bildiri yayımlanmıştır. Ortak bildiri de, katılım ve sorumluluk bakımından AB'nin Arktik konularına daha fazla odaklanması gerektiğinin altı çizilmiştir (European Commission and High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, 2012). 3 Temmuz 2012 tarihinde, Avrupa Komisyonu ve AB Dışışleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi tarafından sunulan tebliğın Komisyon'da kabul edilmesiyle, AB'nin Arktik'e yönelik taahhütlerini içeren strateji belgesi açıklanmıştır. Belge, Arktik'te iklim değışikliğıyle mücadele, sürdürülebilir kalkınma, bölgede araştırma faaliyetleri, gemicilik ve madencilik alanlarında çevreye duyarlı teknolojilerin kullanılmasını amaçlayan 28 eylem öngörmektedir (İKV, 2012). 12 Mart 2014 Brüksel'de yapılan Konsey toplantısında, *AB'nin Arktik'e Yönelik Politikasının Gelişimi* başlığı altında Avrupa Parlamentosu tarafından bazı maddeler kabul edildi. Bu maddeler, bölgede AB faaliyetlerini güçlendirmek; ekonomik kalkınma için katkıda bulunmak; Arktik devletleri ile ortaklığının artırılması; Arktik'teki değışimlere çözüm bulmak için yerli halkla işbirliğı şeklinde özetlenebilir (European Parliament, 2014). Bu kararın kabulünden iki ay sonra, 12 Mayıs 2014'te Arktik'e yönelik AB politikası geliştirmek için Aralık 2015'e kadar entegre bir Arktik politikası önerilerinin sunulması konusunda Konsey kararları kabul edilmiştir (Council of the European Union, 2014).

Bütünleşmiş bir Arktik politikası önerisi 27 Nisan 2016'da Avrupa Komisyonu ve Yüksek Temsilci, "Kuzey Kutbu için Entegre bir AB Politikası" konulu bir ortak bildiri ile hayata geçmiştir. Arktik için yeni entegre AB politikası, 2008 tarihli *AB ve Arktik Bölgesi Tebliğı* ve 2012'deki güncellemesinin ardından geliştirilen mevcut AB faaliyetleri ve araçları üzerine inşa edilmiştir. Sürdürülebilir kalkınma, çevre ve iklim değışikliğı araştırmaları ve Arktik devletleri ve yerli halkla ilişkilere güçlü bir şekilde odaklanarak bölgedeki AB politikasını yapılandırmak için 39 eylem önermektedir. Bu öneriler, AB'nin neden Arktik'te aktif olarak yer alması, Arktik'e hangi açıdan neler sağlayabileceğı ve mevcut Arktik işbirliğinde nasıl işbirliğı

yapılacağı gibi sorulara cevap verecek şekilde tasarlanmıştır (Limon, 2020, s. 671). Politika, küresel meselelere (örneğin enerji, iklim değişikliği, çevre, doğal kaynaklar) ilişkin endişeleri de paylaşmıştır. Ayrıca, Kuzey Doğu Geçidi'nin açılmasının deniz güvenliğine tehdit oluşturduğunu kabul etse de güvenliği tam anlamıyla ele almamaktadır (Marsili, 2022, s. 6).

2016 yılındaki Entegre AB Politikası'nda bahsedilen çevre ve sürdürülebilirlik konuları oldukça önemli olmaya devam ederken, bölgenin artan jeopolitik önemine bağlı güvenlik politikasının eksikliği endişe yaratmıştır. Hem bu nedenle hem de *AB Arktik Politikasını* güncellemek amacıyla 2020 yılında bir halk istişaresi başlatılmıştır. (Paul, 2021). Bu istişare sonucunda, 13 Ekim 2021 tarihinde, AB güncellenmiş *Barışçıl, Sürdürülebilir ve Refah İçinde Bir Kuzey Kutbu için Daha Güçlü Bir AB Katılımı* politikasını yayınlamıştır. Yeni politikasında, AB, kendisini Arktik'te ekonomik ve çevresel etkilerini değerlendiren ve daha kendine güvenen bir aktör olarak tanımlamaktadır. Genel önceliklendirme açısından 2016'dan bu yana çok büyük değişiklikler yapılmadığı görülmektedir. Yeni politikada tanıdık temalar, iklim değişikliği ve çevre, sürdürülebilir kalkınma ve uluslararası işbirliği aynı önceliklerini korumaktadırlar. Farklılık olarak ise yeni bir jeopolitik bakış açısı benimseme (AB kendisini bölgede ilk kez jeopolitik bir güç olarak nitelendirmekte); ekonomik ve çevresel ayak izini yönetmede Arktik 'teki rolünü açıkça kabul etme gibi konulara güçlü vurgu yapılmaktadır (European Commission and High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, 2021).

2) Avrupa Birliği'nin Arktik'e Yönelik İşbirlikleri

Arktik'in varlığı uzun zamandır sadece yerli halk tarafından değil, dünya tarafından da bilinir durumdaydı. Fakat bölgedeki buzulların erişimi zorlaştırmasından ve yaşanması zor iklim şartlarına sahip olmasından dolayı siyasi ve askeri faaliyetleri gerçekleştirmek de zor olacağından dünya devletlerinin tam ilgi odağı haline gelememişti. Arktik'in gündeme gelmesi Soğuk Savaş ve sonrası dönemi kapsayan egemenliğe yönelik girişimlerin artması ve bölgede paylaşım sorunlarının ortaya çıkmasıyla olmuştur (Akpınar, 2017, s. 89). Arktik'teki paylaşım sorunları; uluslararası sulardaki geçiş, kıta sahanlığı, toprak ve münhasır ekonomik bölge (MEB) sorunlarıdır. Bölgenin hukuki statüsü üzerine uluslararası bir anlaşma bulunmamaktadır. Devletler, bu sorunları 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS) ile çözmeye çalışsalar da Sözleşme'nin düzenlemeler,

sınırlandırmalar gibi hususlarda yetersiz kaldığı gözükmektedir. Çünkü BMDHS, Arktik devletlerine sadece kendi MEB'lerinde kaynak çıkarma hakkı vermekte olup, bu alanlar dışındaki bölgeleri açık deniz saydığından üzerinde herhangi bir devletin hak iddiasını kabul etmemektedir (Akhiyadov, 2019). Bu sorunların devam ettiğinin fark edilmesi sonucu Ottawa Deklarasyonu ve deklarasyona bağlı olarak kurulan Arktik Konseyi bir çözüm seçeneği sunmak ve uzlaşmaya varmak amacıyla bir forum olarak ortaya çıkmıştır (Çıtak, 2020, s. 5445). Böylece, 19 Eylül 1996 tarihinde Kanada'nın Ottawa şehrinde Arktik devletlerin temsilcileri tarafından deklarasyonun imzalanmasıyla Arktik Konseyi (AK) kurulmuştur. Deklarasyon, Arktik devletlerinin halkının ve yerel halkın refahını ve haklarını savunmayı, bölgede sosyal, ekonomik, kültürel açıdan kalkınma sağlamayı, çevreyi ve doğal kaynakları korumayı ve bölgesel sorunlarda işbirliğini amaçlamaktadır (Çıtak, 2020).

Söz konusu deklarasyonun ikinci maddesinde daimi üyeler Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Danimarka, Finlandiya, İsveç, İzlanda, Kanada, Norveç ve Rusya Federasyonu olarak belirlenmiştir (Arctic Council, 1996). Bu devletlerden ABD, Rusya Federasyonu, Kanada, Norveç ve Danimarka'nın Arktik Okyanusu'na sınırı bulunmaktadır ve Arktik Beşlisi olarak tanımlanmaktadır¹. Bu devletler haricinde İsveç, İzlanda ve Finlandiya'nın topraklarının bir kısmı da Arktik Bölgesinde bulunmaktadır. Bölgede fırsatlardan yararlanmak isteyenler ise başta Çin olmak üzere Güney Kore, Singapur gibi Asyalı ve Almanya, Fransa, İngiltere gibi Avrupalı devletlerdir. Bölge dışı aktör olarak tanımlayabileceğimiz yani coğrafi olarak Arktik'e bir sınırı olmayan ama bölgenin jeopolitik öneminden dolayı çıkarları ve ilgisinin şekillendiği aktörlerin başında ulusüstü bir yapı olarak AB bulunmaktadır (Çıtak, 2020, s. 5440; Ateş, 2017, s. 65).

Deklarasyonun üçüncü maddesi gözlemci statü ile ilgilidir. Gözlemciliğin, hükümetlerarası, parlamentolararası, hükümet-dışı, bölgesel ve küresel kuruluşlara verilebileceğinden bahsetmektedir. Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Hollanda, Polonya, Hindistan, Kore, Singapur, İspanya, İsviçre, Birleşik Krallık ve kendini "Arktik'e yakın devlet" olarak adlandıran Çin de AK'de gözlemci statüsüne sahiptir (Marsili, 2022, s. 5).

AB, AK'yi Arktik'te anahtar bir forum olarak kabul etmekte ve bu platformda sürekli gözlemci statüsü elde etmek istemektedir (Tunçeri, 2013, s. 88). AB'nin kendisi bir AK gözlemcisi değildir, ancak üç AB devleti (Danimarka, Finlandiya ve İsveç) aynı zamanda Arktik devletleridir, İzlanda ve Norveç ise EFTA (Avrupa Serbest Ticaret Birliği-The European Free

Trade Association)'ya üyedir (Dickson ve Hiltunen, 2021). AB, bölgedeki gelişmeleri daha yakından takip edebilmek için ilk olarak 2009 yılında gözlemci üye başvurusunda bulunmuştur. AB'nin gözlemci üye statüsü için başvurusu 2009 ve 2011 yıllarında AK tarafından ertelenmiştir (Çıtak, 2020). 2013 yılında İsveç'in Kiruna şehrinde AK toplantısında AB, üyelik talebini yine gündeme getirmiştir. 2013 yılında da AB'nin gözlemci statüsü başvurusu kabul edilmemiş, fakat toplantılara prensipte gözlemci olarak katılma imkânı tanınmıştır. AK, AB'nin gözlemci statüsü için başvurusunu almıştır; ancak nihai karar ertelenmiştir (Marsili, 2022, s. 5; Arctic Council, 2022).

AK üyelerinden İzlanda ve Norveç AB'nin gözlemci statüsüne olumlu bakarken, Kanada ve Rusya ise AB'yi kendi egemenliklerine karşı bir tehdit olarak gördüklerinden olumsuz yaklaşmaktadırlar (Tunçeri, 2013, s. 88). Birliğin AK'de daimi gözlemci olma başvurusu, 2009 yılında AB'nin fok ürünlerinin ithalatına getirdiği yasağa cevaben Kanada tarafından engellenmiştir (Marsili, 2022, s. 5). 2013-2015 yılları arasında Kanada'nın AK başkanlığı sırasında bu problem çözülsün de Ukrayna Krizi'nden dolayı AB'nin başvurusu konusunda yine anlaşma sağlanamamıştır (Limon, 2020, s. 194). Rusya, 2014 Ukrayna Krizi ve AB'nin kendisine uyguladığı yaptırımlardan dolayı, bölgede AB'nin yasal olarak bulunmasını istememesinden ve yine bölgedeki petrol projelerinden dolayı AB'nin üyeliğini onaylamamaktadır (Boşilcâ, Ferreira ve Ryan, 2022, s. 374). AB'yi Arktik'ten uzak tutmak isteyen başka bir devlet ise Danimarka'dır. Danimarka, AB üyesi olmasına rağmen, AB'nin çevre ve balıkçılık gibi alanlarındaki mevzuatların kendi çıkarlarına ters düşmesi ve AB'nin izlediği diğer bölge devletleri ile olan ilişkilerin Danimarka'nın denge siyaseti üzerinde değişiklikler yaratacağı düşüncesiyle Konsey'den AB'yi uzak tutmaya çalışmaktadır (Alım, 2021, s. 244). Şu anda AB, ad hoc üyedir. Bu noktada, AB, Arktik ile ilgili çalışmalar gerçekleştirebilir fakat yaptırım konusunda bir yetkisi bulunmamaktadır.

AB sadece AK'ye üyelik çerçevesinde değil, bölgedeki diğer oluşumlarda da etkin rol almaya çalışarak Arktik'e yönelik işbirliklerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. AB, 1993 yılında, Arktik bölgedeki sürdürülebilir kalkınmayı ve mevcut işbirliği çalışmalarını daha ileri götürmek için devletlerarası düzeyde Barents Avrupa Kutup Konseyi kurulmasında yer almıştır (Alım, 2021, s. 238). Bu işbirliğinde, üye devletler, ekonomi, kültür, çevre ve toplumsal refah gibi konularda politikalar geliştirmektedirler (Liu, Kirk ve Henriksen, 2017, s. 48). Konsey, Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Norveç, Rusya, İsveç ve Avrupa Komisyonu'ndan oluşmaktadır. Konsey içinde

oluşturulan Yerli Halklar alışma Grubu bünyesinde Sami, Nenet ve Vepsian yerli halkları da temsil imkânı bulmaktadır (Gökırmak, 2016, s. 148).

AB'nin Arktik'teki önemli ikinci işbirliği girişimi ise Kuzey Boyutu (KB)'dur. Finlandiya ve İsveç'in 1995'te AB'ye katılmasından ve Finlandiya'nın AB'nin KB yaratmaya yönelik girişiminden sonra, Arktik bölgesi AB'nin politika gündeminde yer almaya başlamıştır (Raspotnik ve Rudloff, 2012, s. 10). Böylece, Finlandiya'nın AB Konseyi Başkanı olduğu 1997 yılında *AB'nin Kuzey Boyutu* girişimi başlatılmıştır (Gümrükçü, Şimşek ve Ersoy, 2016, s. 10). KB politikası 1999 yılında oluşturulmuş ve AB, İzlanda, Norveç ve Rusya arasındaki işbirliğini artırmayı amaçlamıştır. Bir *Arktik penceresi* olarak hizmet etmesi gereken Barents bölgesiyle olan bağlantısına rağmen, Arktik meselelerine girme konusunda başarısız olmuş ve beklentileri karşılayamamıştır (Weber, 2014). KB'nin 1999'da tanımlanan İskandinav boyutu, Helsinki zirvesinde (24 Kasım 2006) yenilenmiştir. Zirvede, Kuzey Boyutu Politikası ereve Belgesi ile Kuzey Boyutu İçin Siyasi Bildirge onaylanmıştır. AB, Rusya, Norveç, İzlanda eřit ortaklar olarak tanımlanmıştır (Gümrükçü, Şimşek ve Ersoy, 2016, s. 10). 2006 yılında yenilenen işbirliğinde üyelerinin topraklarını kapsayan bölgede evre, nükleer güvenlik, sağlık, enerji, ulaşım, lojistik, ticaret ve yatırım, araştırma, eğitim ve kùltür gibi pek çok alanda sürdürülebilirlik amaçlanmıştır (ıtak, 2020, s. 5447). Günümüzdeki KB, evre, halk sağlığı ve refah, ulaşım ve lojistik, kùltür olmak üzere dört ortak alanda faaliyet göstermektedir. (ND, 2022). Bu iki işbirliği geçmişteki sınırsal ayrımları ve algı farklılıklarını ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Sadece bölgedeki devletleri değil aynı zamanda devlet dışı aktörleri de içermesi açısından önemlidir (Tunçeri, 2013, s. 69).

3) Avrupa Birliği'nin Arktik Politikası

AB'nin Arktik'te varlığını güçlendirmeye dayalı çeşitli strateji ve politikalar izlemektedir. Kendini iklim değişikliği ile mücadelede bir aktör olarak tanımlayan AB'nin, kendi iklim vizyon ve misyonuna paralel olarak izlediği politika alanların başında iklim gelmektedir. AB'nin Arktik iklim politikasına ayrı bir önem vermesi Arktik'in dünyada iklim değişikliğinin etkilerinin en yoğun hissedildiği bölgelerin başında olmasından kaynaklanmaktadır. AB'nin Arktik'e yönelik öncelik verdiği diğer politika alanları deniz ulaştırma, doğal kaynak, balıkçılık ve yerli halk olarak kategori edilebilir. Bu alanların ön planda olması yine iklim değişikliğinin etkisi ile eriyen buzulların, Arktik'te yeni deniz ulaştırma yollarının açılmasına imkân tanınması, değerli doğal kaynaklara erişilebilirliği

kolaylaştırması, balık ve buna bağlı balıkçılık sektörünü etkilemesi ve yerli halkın yaşam koşullarını değiştirmesidir. Çalışmanın bu bölümde, AB'nin Arktik politikası bölgede öncelik verdiği politika alanlarına yönelik analiz yapılarak açıklanacaktır.

a) Avrupa Birliği'nin Arktik'teki İklim Politikası

Arktik değişimden etkilenmesi muhtemel AB politika alanlarının başında iklim gelmektedir. 29 Haziran 2008'de, Avrupa Komisyonu, Avrupa'nın sera gazı emisyonlarının azaltılmasında kayda değer veriyi tutturmak ve iklim değişikliğine uyum sağlamak için etkili önlemlerin alınmasına yardımcı olmak amacıyla *Yeşil Kitap* yayımlanmıştır. Kitap, Arktik'e özgü sorunlara odaklanmamaktadır. Fakat iklim değişikliğinin Avrupa ve Arktik üzerinde etkisinin hayati olduğunu belirlemekte ve Arktik bölgesinin en savunmasız bölgeler arasında olduğunu altını çizmektedir (Commission of the European Communities, 2007).

İklim değişikliği ve güvenlik konularında öncü belgelerden biri olarak kabul eden *İklim Değişikliği ve Uluslararası Güvenlik* başlıklı belgede 6. başlık Arktik'e ayrılmıştır. Bu başlık altında, iklim değişikliği sonucunda buzulların erimesi ile beraber Arktik'in yeni suyollarına ve uluslararası ticaret rotalarına açık hale geleceği; hidrokarbon kaynaklara ulaşımın kolaylaşacağı, bu durumun Avrupa'nın güvenliği için tehlike yaratacağı ifade edilmektedir. Rapor'da, iklim kaynaklı göç (kaynaklar üzerindeki çatışmalar, şehirlere/kıyılara verilen ekonomik zarar ve bölgesel anlaşmazlıklardan sonra) dördüncü en önemli güvenlik endişesi olarak sıralanmaktadır. Başta Rusya olmak üzere başat güçlerin bölgesel hak iddialarının artmasından kaynaklı sorunların Avrupa'nın güvenliği açısından çıkaracağı sonuçlara da gönderme yapılmaktadır (High Representative and the European Commission to the European Council, 2008). Rapordan sonra yayımlanan AB'nin 2008 yılındaki *AB ve Arktik Bölgesi* başlıklı politikası; iklim değişikliği ve Arktik çevresinin korunması, sürdürülebilir kalkınma ve Arktik meselelerinde uluslararası işbirliği olmak üzere üç temele dayandırılmıştır (Commission of the European Communities, 2008). Bu yeni ilginin ana itici gücü, iklim değişikliğinin Arktik'in *jeo-stratejik dinamikleri* üzerindeki etkisine ilişkin endişedir.

Aralık 2010'de yayınlanan *AB Arktik Ayak İzi ve Politika Değerlendirmesi* başlıklı değerlendirmede, AB'nin uygulaması gereken politika seçenekleri sıralanmıştır. Bunlar, yerel sera gaz emisyonlarının ve siyah karbon² emisyonlarının azaltılması,

uluslararası gemicilik tarafından uygulanan emisyon azaltma faaliyetlerinin desteklenmesi ve son olarak Arktik bölgesinin adaptasyonu için gerekli fonlama yapmaya hazır olduklarının belirtilmesidir (Cavalieri vd., 2011).

AB, 2016 yılında *Kuzey Kutbu için Entegre Bir AB Politikası* başlıklı tebliğinde önceliği ilk olarak Arktik'teki iklim değişikliği konusuna vermiştir. Bu noktada Arktik'teki stratejik ve jeopolitik çıkarlardan daha çok iklim koruma ve araştırma alanı ön plana çıkmıştır. AB'nin iklim değişikliğine yönelik politika tepkisinin temel bir unsuru, daha iyi bir iklim araştırmaları yoluyla bölgedeki gelişmelerin anlaşılması şeklinde ifade edilmiştir. Tebliğ, AB'nin Paris Anlaşması³ kapsamındaki “2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarında 1990 seviyelerine kıyasla %40 azaltmak” taahhüdünü yinelemiştir. Ayrıca, AB'nin bütçesinin %20'sini iklimle ilgili konulara harcama taahhüdünü tekrardan vurgulamıştır (European Commission and High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, 2016).

2019 yılında, Avrupa Komisyonu, AB ekonomisini geliştirmeyi ve daha yeşil bir düzeye ulaştırmayı amaçlayan iddialı politika olarak tanımlayabileceğimiz *Avrupa Yeşil Mutabakatını* (AYM) tanıtmıştır. AB, AYM ile 2050 yılına kadar Avrupa'yı dünyanın ilk iklim nötr kıtası haline getirmeyi ve ekonomik büyümeyi amaçlayan bir paket olarak tanıtmıştır. AB'nin daha rekabetçi ve modern ekonomik yapıya ulaşmasını hedefleyen AYM, ticaret, üretim, enerji, tarım, vergilendirme gibi birçok alanı kapsayan önemli bir dönüşüm stratejisidir. AB'nin Arktik'te jeopolitik ve iklimci aktör olarak konumlandırılması açısından AYM önem taşımaktadır.

Haziran 2020'de başlatılan istişarede, AB'nin AYM kapsamındaki hedefleri de dâhil olmak üzere yeni zorluklar ve fırsatlar karşısında AB'nin Arktik politikası hakkında geniş bir yansıma sağlanması amaçlanmıştır. Josep Borrel ve Virginijus Sinkevičius, iklim değişikliği kapsamında gerçekleşen değişimlerin sadece Arktik ile sınırlı kalmayacağını ve bunun AB üzerinde de etkisi olacağını belirtmişlerdir (PubAffairs Bruxelles, 2022). 13 Ekim 2021 tarihinde güncellenen Kuzey Kutbu Stratejisi kapsamındaki “Barışçıl, Sürdürülebilir ve Refah Düzeyi Yüksek Bir Kuzey Kutbu İçin AB Katılımı” başlıklı tebliğde, AB'nin Arktik'te daha etkin olmayı istediği ve bölgeye yönelik yaklaşımlarında iklim krizini ön plana çıkardığı görülmektedir. Tebliğin amaçları arasında iklim değişikliğinin yol açtığı çevresel, sosyal, ekonomik ve politik sorunları ele almak, çevresel bozulmayı engelleyerek Arktik'i daha dirençli hale getirmek yer almaktadır (European Commission and High

Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, 2021, s. 2).

AB'nin Arktik iklim politikaları kapsamında bahsedilmesi gereken konulardan biri de araştırmadır. AB, iklim alanında da kutup araştırmaları için önemli bir finansman sağlayıcısıdır. AB'nin Arktik'te iklim değişikliği ile ilgili projelerine örnek olarak, hava ve iklim tahmin yeteneklerini geliştirmek için çalışan Horizon 2020 programı kapsamında finanse edilen 2016-2021 yılları arasındaki *APPLICATE* projesi verilebilir. Projenin, Arktik odaklı olması orta enlemlerde hava ve iklimin daha iyi tahmin edilmesini sağladığı için önemlidir. Horizon 2020 programı ve Komisyon tarafından finanse edilmiş başka bir proje olan *BLUE-ACTION* ise Arktik bölgesindeki ısınmayı gerçekçi bir şekilde temsil etmek ve atmosferik ve okyanus sirkülasyonu üzerindeki etkisini ele almak için iklim modellerinin geliştirilmesine katkıda bulunma amacıyla 2016-2021 yılları arasında yürütülmüştür. 2014-2017 yılları arasında AB'nin 7. Çerçeve Programı tarafından fonlanan *ICE-ARC* ise deniz buzundaki değişikliklere odaklanarak Arktik deniz değişimini daha iyi anlama ve tahmin etmek amaçlı projedir (Liu, Kirk ve Henrikse, 2017). Devam eden projelerden, Arctic PASSION (2021 – 2025), ECOTIP (2020-2024) ve Nunataryuk (2017-2023) iklim değişikliğinin Arktik üzerindeki etkisini inceleme odaklı yürütülmektedir (EU4OceanObs, 2023).

b) Avrupa Birliği'nin Arktik Deniz Ulaştırma Politikası

Arktik denizciliğine olan ilginin arkasında küresel ısınmanın etkisi ile eriyen buzullarla gemiler için yeni ulaşım ve ticaret yollarının ortaya çıkması yatmaktadır. Hem sefer süresi kısaltması hem de 2050 yılına kadar Asya ve Avrupa arasındaki toplam konteyner ticaretinin yüzde 10'unun bu rota üzerinden yapılması düşünüldüğünden Arktik deniz ulaşım yolu için *yeni bir altın su yolu* betimlemesi yapılmaktadır (Öztürk ve Gürsoy, 2022; UTİKAD, 2013). Son zamanlarda, kamuoyunda da yer bulan gemi seferlerinin yapıldığı duyurusu ile de Arktik deniz ulaşım rotalarına daha fazla ilgi gösterilmeye başlanmıştır (Stepien, Koivurova ve Kankaanpaa, 2014).

Mesafeleri yüzde 40'a varan oranda kısaltma potansiyeli olan yeni Arktik deniz ulaşım rotaları, zaman, maliyet ve emisyonları azaltmayı vaat etmektedir. Bu sebeple de dünya denizcilik filosunun neredeyse üçte birini kontrol eden AB, bölgedeki deniz taşımacılığında önemli bir oyuncu olarak bulunması kaçınılmaz hale gelmektedir (Maurer, Steinicke, Engel, Mnich and Oberländer, 2012). Arktik deniz ulaşım taşımacılığındaki değişiklikler AB'nin ekonomik, politik ve

çevresel çıkarlarını etkileyebilecek potansiyele sahiptir. Bu potansiyel etkileri AB açısından özetlemek gerekirse, ticaret yollarına erişim sağlama; siyasi açıdan istikrarlı devletlerden nispeten de daha yakın mesafelerde yeni enerji kaynaklarına ve diğer doğal kaynaklara erişim sağlama; daha kısa nakliye rotalarıyla ilgili potansiyel maliyet tasarrufları yapma; Arktik'te faaliyet göstermek isteyen Avrupalı armatörlerin, hizmet verilecek pazardan ve buza karşı özel olarak güçlendirilmiş gemilere yapılan yatırımlardan önemli paya sahip olabilmesi şeklinde açıklanabilir (Stepien, Koivurova ve Kankaanpaa, 2014).

AB deniz taşımacılığı politikasının Arktik ile en ilgili unsuru muhtemelen deniz güvenliği ve emniyetidir. 2002 yılında oluşturulan Avrupa Deniz Emniyeti Ajansı (The European Maritime Safety Agency-EMSA), Komisyona, üye devletlere, İzlanda ve Norveç'e petrol kirliliği, hazırlık, tespit ve müdahale konularında teknik ve bilimsel yardım sağlamaktadır (Airoldi, 2008). Bu görevlerinin yanı sıra operasyonel görevleri de olan EMSA, Arktik Deniz Çevresinin Korunması Çalışma Grubu'nun (Protection of the Arctic Marine Environment Working Group-PAMA) çalışmalarına da dâhil olmaktadır (Airoldi, 2010). Kısaca, EMSA kapsamındaki acil müdahale yetenekleri Arktik sularında da kullanılabilir. Bu açıdan AB katkıları Arktik gemiciliğinin ekonomik fizibilitesi için değerlidir (Koivurova vd., 2021).

AB'nin Arktik deniz ulaştırmasına katkısı sadece kendi kurduğu sistemlerin entegre edilmesi ile değil aynı zamanda bölgeye has projelerde yer almasıyla da görölmektedir. Örneğin, AB tarafından Norveç ve Rusya'daki 21 kuruluşu kapsayan, Kuzey Denizi üzerinden petrol ve gaz taşımacılığının ekonomik ve çevresel yönlerini netleştirmeyi amaçlayan *Arctic Operational Platform* projesi (2002–2005) fonlanmıştır (Airoldi, 2008). Diğer bir proje ise yine AB desteği ile 2002-2008 yılları arasında hayata geçirilen Kuzey Deniz Koridoru projesidir (Airoldi, 2010). Projenin temel amacı, denizyolu ve intermodal taşımacılığın gelişimi için en uygun koşulları yaratmaktır (Kikkas ve Romashkina, 2018).

AB'nin Arktik politikaları ile ilgili belgelerine baktığımızda ise Arktik deniz ulaştırma ile ilgili referansların yer aldığını görmekteyiz. 2008 AB Arktik politikasının 3.3. *Ulaşım* başlığı altında, Arktik'te, özellikle Uluslararası Denizcilik Örgütü (International Maritime Organization-IMO) kapsamındaki seyrüsefer kuralları, deniz güvenliği, rota sistemi ve çevre standartlarına ilişkin mevcut yükümlülüklerin tam olarak uygulanmasının teşvik edilmesi vurgulanmıştır. Avrupa Uzay Ajansı gemi trafiği ve acil yanıt verme gibi durumların

öneminden bahsederken Galileo uydu navigasyon sisteminin, daha iyi ve daha güvenli navigasyon, deniz gözetimi ve acil müdahale için Arktik'te de önemli bir rol oynayacağı belirtilmiştir (Commission of the European Communities, 2008).

KB'nin parçası olan *Kuzey Boyutu Ulaştırma ve Lojistik Ortaklığı* (The Northern Dimension Partnership on Transport and Logistics-NDPTL), ulaştırma bağlantılarının ve lojistiğin iyileştirilmesini kolaylaştırma ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlama misyonuyla bölgesel bir hükümetler arası girişim olarak Ekim 2009'da kurulmuştur. KB'nin dört (diğerleri kültür, refah ve çevre) parçasından biridir. Parlamento, uzaklığı azaltmak ve küresel kalkınmaya yanıt olarak bağlantı sağlamak için Arktik bölgesinde daha iyi bağlantılara ihtiyaç olduğunun altını NDPTL ile çizmektedir (European Parliament, 2021). NDPTL işbirliğinin güncel öncelikli konuları NDPTL Yol Haritası 2019-2024'te tanımlanmıştır. Bunlar yeşil ulaşım, dijitalleşme ve otomasyon, güvenlik, yeni ortaya çıkan ticaret yolları ve ulaşım eğitiminde en iyi uygulamaların paylaşımıdır (NDPTL, 2022).

AB ve kurumları, Arktik ile ilgili konularda da aktif olarak yer almaya çalışmakta ve bölgesel girişimler tarafından sunulan kararları onaylamaktadır. 2004 yılında AK, Arktik Deniz Çevresinin Korunması Çalışma Grubu'ndan Arktik denizciliğinin kapsamlı bir değerlendirmesini yapmasını istemiştir. Bu değerlendirme, 2009 *Arktik Deniz Taşımacılığı Değerlendirmesi* (Arctic Marine Shipping Assessment-AMSA) raporu olarak açıklanmıştır (Liu, Kirk ve Henriksen, 2017). AMSA Raporu, Arktik denizciliğinin durumu, beklentileri, riskleri ve zorluklarının kapsamlı bir analizini içermektedir (Liu, Kirk ve Henriksen, 2017). AMSA'nın tavsiyelerinden ikisi hâlihazırda bağlayıcı bölgesel anlaşmalarla sonuçlanmıştır. Arktik Arama ve Kurtarma Anlaşması, Arktik Konseyi üye devletleri arasında 12 Mayıs 2011'de imzalanan uluslararası bir anlaşmadır. İkinci olarak, 2013 yılında Kuzey Kutbu'nda Deniz Petrol Kirliliği, Hazırlık ve Müdahale Konusunda İşbirliği Anlaşması kabul edilmiştir. Anlaşmalar, Arktik'te kaza olması durumunda müdahale eylemine odaklanmakta ve her ikisi de ilgili IMO sözleşmelerini uygulamaktadır (Ringbom, 2017). AB kurumları, her iki anlaşmanın uygulanmasına destek vermekte, ayrıca AMSA Raporu'nda kabul edilen tüm tavsiyeleri onaylayarak, Arktik için bölgesel düzenleyici girişimlerde de aktif rol almaktadır (Koivurova vd., 2021).

AB'nin deniz ulaştırma konusunda uzay kaynaklı deniz izleme yetenekleri özellikle dikkate değerdir. Bu bağlamda, Dünya gözlem programı olan 2014 Copernicus programı,

aracılığıyla AB, Arktik'e güvenli ve güvenilir deniz seyrüsefer teknolojisi sağlamayı amaçlamaktadır (Koivurova vd., 2021). Copernicus ile AB'nin Arktik'teki gözlem yetenekleri artacak ve Birliğe daha doğru meteorolojik veriler, daha iyi buz tahminleri, petrol sızıntılarının tespiti ve birçoğ iklim ve çevre sorununun daha iyi anlaşılması gibi çok çeşitli gelişmiş hizmetler sağlayacaktır. Copernicus dışında AB'nin yeni nesil uydu navigasyon sistemi Galileo, tehlikedeki gemileri daha verimli bir şekilde bulabilecek özel bir arama ve kurtarma işlevine sahiptir. Galileo, Arktik'teki uydu tabanlı konumlandırmanın doğruluğunu artıracak ve böylece bölge navigasyonunu daha güvenli hale getirecektir (Stepien, Koivurova ve Kankaanpaa, 2014; Koivurova vd., 2021).

AB'nin Arktik deniz ulaştırma politikası ile ilgili en kapsamlı tebliğ, 2016 yılında, *Kuzey Kutbu için Entegre bir AB Politikasına* ilişkin 2016 Ortak Tebliğin yayınlanması ile gelmiştir. Tebliğ'de, AB'nin özellikle yenilikçi teknolojiler ve gelişmiş izleme yetenekleri aracılığıyla seyrüsefer güvenliğini artırmaya katkıda bulunmaya kararlı olduğu ifade edilmiştir. AB, Kutup Kodunun ve diğer ilgili IMO sözleşmelerinin ve yönergelerinin uygulanmasına yönelik uluslararası çabalara desteğini beyan etmektedir (European Commission and High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, 2016). AB, uygun olduğu durumlarda Avrupa'daki en iyi uygulamaları da Arktik ile paylaşmaya istekli olduğunu aktarmıştır (The Arctic Centre of the University of Lapland, 2018). Tüm bu yönlerden 2016 Ortak Tebliği, Arktik deniz ulaştırma konusunda AB'yi bölgesel aktör olarak ön plana çıkaran politika yanıtlarına sahiptir.

1 Ocak 2017 tarihi itibariyle yürürlüğe girmiş olan ve IMO'nun kutup bölgelerinde çalışan gemiler için getirdiği bir uygulama olarak tanımlanan *Kutup Kodu*, AB ve Avrupa Topluluğu Gemi Sahipleri Birliği tarafından desteklenmektedir. Yakın geçmişte AB, bir dizi uluslararası düzenleyici çabayı desteklemiş ve koordine etmiştir. En güncel olanı ise IMO Heavy Fuel Oil (HFO) yasağıdır. IMO Kutup Sularında Çalışan Gemilere İlişkin Kutup Kodu'nun bir parçası olarak Antarktika'da seyahat eden gemiler için yakıt kaynağı olarak HFO kullanımı yasaklanmıştır. Güney Kutbunda ağır deniz şartlarında hiçbir kargo taşınmamasına rağmen 2011 yılında kabul edilen HFO yasağı da dâhil olmak üzere bölge ciddi kanunların koruması altındadır.⁴ Arktik için bu tip kanunlar henüz güçlü yaptırım etkisine sahip değildir. Ocak 2021 tarihinde, Temmuz 2024'ten sonra Arktik sularında gemiler tarafından kullanılmak üzere HFO'nun ve taşınmasının yasaklanması AB tarafından da onaylanmıştır (Reuters, 2021).

c) Avrupa Birliği'nin Arktik Doğal Kaynak Politikası

Hem devletlerin hem de uluslararası örgütlerin odak noktası haline gelen Arktik doğal kaynakları bölge ile ilgili politikaların da yoğunlaştığı en ciddi konudur. Arktik doğal kaynakları ile ilgili en önemli araştırma 2008 yılında ABD Jeolojik Araştırmalar Merkezi tarafından yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilere göre Arktik'te keşfedilmemiş yaklaşık 90 milyar varil petrol, 47 trilyon metreküp (m³) doğalgaz ve 44 milyar varil doğal gaz sıvıları bulunmaktadır (USGS, 2008). Bu veri; dünyadaki kanıtlanmamış doğalgaz rezervinin %30'u, petrolün ise %13'ü anlamına gelmektedir. Bölgede sadece petrol ve doğalgaz değil ayrıca altın, bakır, demir, kurşun, kalay, nikel, elmas gibi madenlerin bulunması da yeraltı zenginliklerinin varlığının kanıtıdır. Buzulların erimesi Arktik'teki doğal kaynaklarla ilgili keşif, arama, çıkarma ve işleme faaliyetlerini hem mümkün kılacak hem de maliyet açısından avantaj sağlayacaktır (Çıtak, 2020).

Bölgedeki enerji kaynakları potansiyeli, uluslararası ilginin yönelmesine neden olmaktadır. Bölgeye ilgi gösteren yapılardan biri de AB'dir. AB, kritik mineraller de dâhil olmak üzere çok sayıda hammadde ithal etmektedir. Arktik devletleri tarafından ihraç edilen altının %69'u, nikelin %51'i ve titanyumun %48'i AB içinde alıcı bulmaktadır. AB ayrıca, yenilenebilir enerji ve elektrikli ulaşım da dâhil olmak üzere modern teknolojiler için çok önemli olan kritik minerallere erişimi güvence altına almak ve çeşitlendirmekle ilgilenmektedir. Aynı zamanda amaç, AB'nin Arktik madenlerinin çıkarılması konusunda sınırlı yetkisi ve etkisi olduğundan, AB'ye ithal edilen kaynakların mümkün olduğunca sorunsuz bir şekilde çıkarılmasını sağlamaktır (Koivurova vd., 2021).

Mart 2008'de üye devletleri ortak bir AB Arktik politikası geliştirmeye çağıran *İklim Değişikliği ve Uluslararası Güvenlik* başlıklı raporda doğal kaynaklar üzerindeki çatışmaların önemini vurgulayan güvenlik söyleminin egemen olduğu görülmektedir. (Boşilcă, Ferreira ve Ryan, 2022). Kasım 2008'de, Avrupa Komisyonu ve Yüksek Temsilcilik tarafından resmi olarak açıklanan Arktik Politikası'nda üç temel amaçtan biri de doğal kaynakların sürdürülebilirliğine katkıda bulunmaktır (Daemers, 2012). 2008 Tebliği, "Arktik kaynaklarının AB'nin enerjiyle ilgili arz güvenliğini artırmaya katkıda bulunabileceğini" teyit etmektedir. Tebliğ, hidrokarbonları AB'nin Arktik kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını teşvik etmeye yönelik politika hedefi için belirleyici

geri kalan üç (ulaşım, balıkçılık, turizm) sektör ile beraber dördüncü sektör olarak tanımlanmaktadır (Raspotnik ve Rudloff, 2012).

Haziran 2013'te kabul edilen Açık Deniz Petrol ve Gaz Operasyonlarının Güvenliği Yönergesi, büyük kaza riskini ve etkili müdahale ihtiyacını dikkate alarak çevrenin korunmasını sağlamaya özel dikkat gösterilmesini vurgulamıştır. Mevzuat, AK'nin AB üyelerini, Arktik deniz petrol kirliliğine karşı önleme, hazırlık ve müdahaleye ilişkin uluslararası araçların oluşturulması gibi, en yüksek çevre güvenliği standartlarını aktif olarak sağlamaya teşvik etmesi yönünden Arktik açısından önem taşımaktadır (Stepien, Koivurova ve Kankaanpaa, 2014).

2016 Kuzey Kutbu için Entegre AB Politikası'na bakıldığında, Arktik'teki enerji meselelerinde AB'nin odağının değiştiği gözükmemektedir. AB'nin bölgeden petrol ve gaz tedarikinde stratejik bir çıkarı olmasına rağmen, 2016 Politikası, yenilenebilir enerji gelişimine, yeşil ekonomiye ve mavi ekonomiye odaklanmaktadır (European Commission and High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, 2016). Arktik'te büyük kazaların önlenmesi ve çevre kontrolüne ilişkin en yüksek standartların benimsenmesini teşvik etme politikasından ve Arktik bölgesinden petrol ve gazın üretim ve tüketimine ilişkin düzenlemelerden bahsedilmemektedir. Bu durum önceki politika belgelerinden farklı içeriğe sahip olması açısından önemli bir odak değişikliğini temsil etmektedir.

Doğal kaynaklar konusunda gelecekte AB'nin Arktik Politikasını en çok etkileyecek olayların başında 2022 Rusya'nın Ukrayna'yı işgali gelmektedir. AB'nin en önemli Arktik enerji ortaklarından biri Rusya'dır. Rusya ve Norveç, AB'de petrolün yanı sıra gaz ithalatının da büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Arktik'te kaynakların yarısından fazlası Rusya'nın, dörtte biri ise AB'nin hak iddia ettiği alan içerisinde bulunmaktadır (Yıldız ve Çelik, 2019, s. 65). Bu anlamda, Rusya'nın ve Arktik kaynaklarının küresel enerji denkleminde oynadığı rol bellidir. 2022 yılında Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesi ile başlayan sürecin AB-Rusya enerji politikası üzerinde ciddi etkileri ve sonuçları olacaktır. 8 Mart 2022'de Avrupa Komisyonu, Rusya'nın Ukrayna'yı işgaline müteakiben 2027'e kadar Rus fosil yakıtlardan bağımsız hale gelebilmek amacıyla bir plan taslağı (REPowerEU: Joint European action for more affordable, secure and sustainable energy) önermiştir. AB liderleri 10 Mart 2022'de Versay'daki gayri resmi zirvede ise Avrupa'nın ekonomik direncini arttırma ve Rusya'dan enerji ithalatını radikal bir şekilde azaltma kararı almışlardır (Euronews, 2022).

d) Avrupa Birliği'nin Arktik Balıkçılık Politikası

Yüzyıllardan beridir Arktik, balıkçılık başta olmak üzere çeşitli ticari hizmetlere ev sahipliği yapan bir bölge olmuştur (Çıtak, 2020). Dünyanın en büyük balık stoklarının çoğu bölgede bulunmaktadır. Örneğin, Som balıklarının %25'ine sahip Arktik'in, Alaska ve Kanada kıyılarında büyük Pasifik som balığı stokları bulunmaktadır. Arktik'te, ticari değeri yüksek olan yaklaşık 430 balık türü (ringa, morina, somon, akrep balığı, yassı balık vb.) bulunmaktadır (Ateş, 2017). Balık kaynaklarıyla ilgili olarak, stoklar dünya genelinde azalırken yakında buzdan arınacak olan deniz sayesinde, Arktik balıkçılığının önemi daha da artacaktır⁵.

AB'nin geçmişteki balıkçılık politikalarına baktığımız zaman spesifik olarak Arktik balıkçılığına yönelik bir eğilim olmadığını görebiliriz. Ancak iklim değişikliğinin başta balık stokları üzerindeki etkisi ve yasa dışı balıkçılık faaliyetleri ile olan ilişkisi ortaya çıkmaya başladıkça AB, bölgeye yönelik balıkçılık politikaları da dâhil olmak üzere girişimlerini arttırmaya başlamıştır. 1902'de kurulan Uluslararası Deniz Keşfi Konseyi, Arktik altı ve Arktik denizlerinin Kuzeydoğu Atlantik kısmında, balıkçılık yönetimi için bilimsel tavsiyeler sağlayan önemli bir mekanizmadır. Uluslararası Deniz Keşfi Konseyi (International Council for the Exploration of the Sea-ICES), üye devletlerden gelen verilere ve bilimsel katkılara dayanarak, toplam kotalar ve diğer düzenleyici önlemler gibi konularda kapsamlı tavsiyeler geliştirmektedir. Arktik'teki ve AB'deki tüm kıyı devletleri ICES hizmetinden faydalanmaktadır (Koivurova vd., 2021).

AB, gıda güvenliği standartları, üyelerinin liman devleti ve bayrak devleti sorumluluklarına ilişkin mevzuat ve uluslararası ve bölgesel düzenleyici çerçevelere katılım yoluyla Arktik balıkçılığını etkilemektedir. Bunda, dünyanın en büyük balık ve su ürünleri ithalatçısından biri olan AB'de hem balık tüketimi hem de ithalata bağımlılığın her geçen gün artmasının payı büyüktür. AB'nin en büyük üç tedarikçisinden ikisi (AB'ye ihracatçılar) Arktik'te, %22 pay ile Norveç ve %6 ile İzlanda'dır. Ayrıca Arktik'te yakalanan balıkların üçte birinden fazlasının Avrupa pazarında satıldığı belirtilmektedir. AB'nin kuzeydeki komşularıyla, özellikle Norveç, İzlanda ve Grönland ile ilişkilerine balıkçılık fırsatlarının değişimine dayalı anlaşmalar hâkimdir (Stepien, Koivurova ve Kankaanpaa, 2014).

AB için Arktik balıkçılığı aslında daha çok buradaki doğal kaynakların (balıklar dâhil) sömürülmesini engelleme kapsamındadır. Arktik açık denizlerinde iklim değişikliğinin ardından ortaya çıkacak yeni balıkçılık fırsatlarından dolayı

özelle bu sularda, yönetim ve koruma için düzenleyici bir çerçeve oluşturulana kadar, yeni balıkçılığın geçici olarak yasaklanmasını önermektedir. Örnek olarak, Kuzey Doğu Atlantik Balıkçılık Komisyonu (The North East Atlantic Fisheries Commission) gibi organizasyonların yetkilerinin özellikle bu alanda genişletilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Airoldi, 2010).

İzlanda ve Norveç ile ilgili olarak, 1994 Avrupa Ekonomik Alanı Anlaşması, bu ülkelerden gelen deniz ürünlerinin AB pazarına erişimlerinin sağlanması açısından önemlidir. Avrupa Ekonomik Alanı Anlaşması, İzlanda, Lihtenştayn ve Norveç'in (EFTA ülkeleri) AB'nin ilgili mevzuatını kendi iç mevzuatlarına dâhil ederek AB iç pazarına katılmalarına izin vermektedir. Balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği anlaşmanın bir parçası değildir, ancak anlaşmanın bir protokolü bazı balık ürünleri için AB pazarına ücretsiz erişimi sağlamaktadır (Koivurova vd., 2021). İki Arktik devleti ile ilgili olması bakımında bu mevzuat da AB Arktik balıkçılık politikası kapsamında değerlendirilebilir.

2001 yılında yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Balık Stokları Anlaşması (United Nations Fish Stocks Agreement-UNFSA), diğer adıyla Straddling Balık Stokları Anlaşması, Birleşmiş Milletler tarafından geniş alanlara yayılan ve bir dizi ekonomik ve çevresel kaygı taşıyan balıkçılık kaynaklarının işbirliğine dayalı yönetimini geliştirmek için oluşturulan çok taraflı bir anlaşmadır. AB tarafından da onaylanan anlaşmaya, Arktik devletleri de taraftır.

AB balıkçılık politikasında önemli unsurlardan biri de deniz güvenliği tehditlerinden biri olarak kabul edilen yasa dışı, bildirilmemiş ve düzenlenmemiş balıkçılık ile mücadele etmektir. AB özellikle 2007'de yayınladığı Entegre Denizcilik Politikası kapsamında öngörülen kontrol ve gözetim faaliyetlerinin bu tehdit karşısında güçlendirilmesini amaçlamaktadır (Airoldi, 2008). Özellikle Arktik'in, dünyanın en büyük morina stokuna ev sahipliği yaptığını ve bu morina yönetiminin zayıf bölgesel rejimin kontrolü altında olduğunu düşünürsek yasa dışı balıkçılık faaliyetlerinin görülmesi şaşırtıcı olmayacaktır. Çoğunlukla Rus aktörlerden kaynaklanan yasa dışı balıkçılıktan bölge mustarip olduğundan, bu bölgesel rejimin etkinliği de sorgulanmaktadır (Maurer vd., 2012). Yasa dışı balıkçılığı caydırmaya yönelik AB kuralları 2010 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kurallara göre, AB'ye yalnızca ilgili bayrak devleti veya ihracatçı devlet tarafından yasal olduğu onaylanan deniz ürünleri ithal edilebilir veya AB'den ihraç edilebilir. Dünyanın herhangi bir yerinde, herhangi bir bayrak altında yasa dışı olarak avlanan AB operatörlerinin, avlarının

ekonomik değeriyle orantılı olarak önemli cezalarla karşı karşıya kalacakları belirtilmiştir (IUUWatch, 2022).

AB, 2008'deki Kuzey Kutbu İletişim Tebliği'nde belirtildiği gibi, yerel kıyı topluluklarının haklarına saygı göstermekte ve Arktik balıkçılık kaynaklarının sağlam bilimsel tavsiyelere dayalı olarak sürdürülebilir seviyelerde kullanılmasını desteklemektedir (Stepien, Koivurova ve Kankaanpaa, 2014). Tebliğ, balıkçılığı, AB'nin Arktik kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını teşvik etmeye yönelik politika hedefi için belirleyici dört sektörden biri olarak tanımlamaktadır (Raspotnik ve Rudloff, 2012).

Balık kaynaklarının korunması konusuna değinmişken bahsedilmesi gereken önemli bir konu ise deniz memelilerinin avlanmasına yönelik AB içinde olan lobidir. Deniz memelilerinin avlanması, Kanada, Grönland, Norveç (balinalar ve foklar), İzlanda (balinalar) dâhil olmak üzere çoğu Arktik devletinde görülmektedir. Kanada ve Grönland'daki av yerli olarak kabul edilirken, İzlanda ve Norveç'teki av ticaridir. AB içinde deniz memelilerinin avlanmasına karşı güçlü bir lobi vardır. AB dışı Arktik devletleri ile ilgili olan bir pazar sorunu da deniz memelisi ürünlerinin ithalatına yönelik uygulanan AB politikası ile gündeme gelmiştir. STK'ların siyasi baskısı ve Avrupa Parlamentosu'ndaki girişimleri takiben, AB 2009 yılında AB pazarına fok ithalatını yasaklayan bir düzenlemeyi kabul etmiştir. Ancak tedbir piyasaların çökmesine neden olduğundan kısa bir süre sonra mevzuat bir Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) paneli kararının ardından değiştirilmiştir (Koivurova vd., 2021). DTÖ kararı sonucunda, transit ve işleme istisnalarını içeren yeni düzenlemeler kabul edilmiştir.

AB'nin Arktik balıkçılık politikası kapsamında ele alınması gereken güncel bir girişim ise Orta Arktik Okyanusu ile ilgilidir. Kuzey Kutbu'ndaki en büyük açık deniz yerleşim bölgesi, tamamen beş kıyı devletinin MEB'leri tarafından çevrelenen yaklaşık 2,8 milyon k²'lik bir alan olan Orta Arktik Okyanusu'dur (Vylegzhanin, Young ve Berkman, 2020). Daha önce sadece ağır buzkıranların erişebildiği Orta Arktik Okyanusu'nun yakında buzulların erimesi ile açılması beklenmektedir. Ticari balıkçılık faaliyetleri için de bu durum umut vericidir; fakat buz örtüsünün altındaki ekosistem hakkında yeterli bilginin olmaması ve yasa dışı balıkçılığın ciddi etkilerini önleme doğrultusunda 3 Ekim 2018'de AB ve dokuz devlet Orta Arktik Okyanusu Açık Denizlerinde Düzensiz Balıkçılığın Önlenmesine Yönelik Uluslararası Anlaşma'yı imzaladı. Anlaşmanın tarafları başta AB olmak üzere Kanada, Çin, Danimarka (Grönland ve Faroe Adaları bakımından), İzlanda, Japonya, Norveç, Rusya, Güney Kore ve ABD'dir.

Anlaşma başlangıçta 2037 yılına kadar 16 yıllık bir süre için yürürlükte olacaktır. Bu süre içinde, imza sahibi taraflar, kendi bayrağını taşıyan hiçbir geminin Orta Arktik Okyanusu'nun açık deniz bölümünde ticari balıkçılık yapmasına izin vermemeyi taahhüt etmişlerdir (Arctic Council, 2021). İlk kez, özellikle Arktik bölgesiyle ilgili bir anlaşmanın, Arktik olmayan yandaşları da içermesi bakımından önemlidir (Balton, 2021). Uygulama sürecinde AB'nin, Orta Arktik Okyanusu'nda gelecekteki balıkçılığın koşullarını değerlendirme ve şekillendirmeye yönelik katkı sağlayan bir aktör olarak yer alması beklenmektedir.

e) Avrupa Birliği'nin Arktik Yerli Halk Politikası

Arktik'teki toplam nüfusun %10'unu yerli halklar oluşturmaktadır. Bu yerli halklar "Samiler, Nenetler, Aleutlar, Athabaskanlar ve İnuit dışında, Gwich'in, Çukçiler, Evenkiler, Evenler, Yupikler, Komiler" başta olmak üzere yaklaşık 40 grup şeklinde kategorize edilebilir (Ersoy ve Oğuz, 2021). AB, Sami, İnuit gibi yerli halkların yaşam hakları konusuna vurgu yaparak, Arktik'te rol almaya çalışmaktadır (Çıtak, 2020). AB'nin Arktik yerli halkların sorunlarıyla ilgili yasal angajmanı, çok çeşitli (kalkınma, ticaret, çevre, eğitim ve kültür, bölgesel politika, insan hakları vb.) politikaları kapsamaktadır (Liu, Kirk ve Henriksen, 2017).

AB'nin Arktik'teki yerli halklara yönelik politikasının ilk adımları 1990'ların sonlarına doğru gelişmeye başlamıştır. Arktik yerli halklarına yapılan atıfların çoğu 1999 KB politikası altında bulunmaktadır. Bu politikada, Arktik yerli halklarını karar alma sürecine dâhil etme ihtiyacı vurgulanmaktadır. Fakat uygulamada, siyasi çıkarlar nedeniyle büyük bir değişiklik olmamıştır (Liu, Kirk ve Henriksen, 2017). 1999'daki ilk KB bakanlık sonuçları, yerli halklara odaklanılacağını belirtmesine rağmen bunun ne ölçüde gerçekleşeceğini tartışma boyutunda bıraktığından verimli olamamıştır. Yerli halklardan yalnızca Arktik toplumlarının bir parçası olarak söz edilmiştir.

2010 yılından beri AK tarafından düzenlenen ve AB yetkililerin Arktik yerli temsilcileriyle buluştuğu Arktik Diyalog toplantıları da istenilen sonuçları verememektedir. Her ne kadar bu toplantılar AB kurumları ile Arktik yerli halkları arasındaki ilişkiler güçlendirmek amacıyla düzenlense de toplantıların süreklilikten yoksunluğu ve ciddi konuların tartışmaması zayıf yön olarak yorumlanabilir (Liu, Kirk ve Henriksen, 2017, s. 38).

AB Arktik balıkçılık politikaları kısmında da belirtilen 2009 yılında AB pazarına fok ithalatını yasaklayan düzenleme

2015 yılında AB'nin Arktik'e iyi niyetle yaklaştığını göstermek ve yerli halklarla samimi bir diyalogun gerekli olduğunu kabul etmesinin bir sonucu olarak değiştirilmiştir (WWF, 2016). Burada gerçekten yerli halkı ile ilişkileri düzeltmek amacıyla mı yoksa ekonomik sonuçlar açısından mı karar değişikliğine gidildi kısmı tartışmaya açık bir konudur. Fok avı ithalatı yasağının yerli halk düşünülerek değiştirilmesi hususu soru işaretleri barındırmaktadır.

15 Mayıs 2017'de Yerli Halklara İlişkin Konsey Kararlarında, AB'nin bir bütün olarak yaklaştığı Arktik'te yerli meselelerinin hem dış politika portföyünün hem de AB'nin üye devletler içindeki iç yaşamının bir parçası olduğunun vurgusu yapılmıştır (Koivurova vd., 2021). 2017 yılı Avrupa Parlamentosu bildirisinde ise Arktik yerli halkı ile ilgili birçok madde bulunmaktadır. Maddelerin içeriğini özetlemek gerekirse, AB'nin hammadde ihtiyacını göz önünde bulundurarak yerel fayda sağlamak ve bunu yerli halkın iyi niyeti ile elde etmek, AB-Arktik Bilgi Merkezi'nin kurulma sürecini hızlandırmak, karşılıklı anlayışı kolaylaştırmak için Arktik'in bölgesel, yerel ve yerli paydaşlarıyla Arktik ile ilgili konularda düzenli bilgi alışverişi ve istişareleri güçlendirmek, Arktik'te gelişmiş ve sürdürülebilir toplulukların yüksek yaşam kalitesiyle sürdürülmesinin önemi gelmektedir (WWF, 2016).

AB ve Arktik yerli halk konusunda değinilmesi gereken bir alt başlık ise AB'nin yerli halk için oluşturduğu projelerdir. Ufuk Avrupa gibi girişimler, Arktik'teki araştırma ve diğer faaliyetler için önemli bir finansman kaynağıdır (Airoldi, 2008). Örneğin, Avrupa Demokrasi ve İnsan Hakları Aracı çerçevesinde, kapasiteyi güçlendirmede geleneksel geçim kaynaklarını sürdürmek amacıyla Arktik yerli halkları için bir proje duyurmuştur (Daemers, 2012). Ayrıca, İsveç ve Finlandiya'nın Sami nüfusu, bölgesel politika kapsamında doğrudan AB'den destek almaktadır (Liu, Kirk ve Henriksen, 2017). 2020 yılında AB Denizcilik ve Balıkçılık Genel Müdürlüğü, Sami hakları ve sorunları hakkında bilgi dağıtmak ve farkındalığı artırmak da dâhil olmak üzere, Samilerle diyalog ve işbirliğini teşvik eden küçük bir projeyi finanse etmiştir (Koivurova vd., 2021).

Her ne kadar AB Arktik yerli halkı ile ilgili politikalarını geliştirse de çözülemeyen problemlerli konular vardır. AB'nin Arktik yerli halkı ile ilgili problemlerli konulardan ilginç olan, AB Arktik üye devletlerinden üçünün yerli halkı olmasına rağmen (Finlandiya ve İsveç'te Sami; Danimarka-Grönland'da Inuit), AB'nin ve üye devletlerinin bu toplulukların korunması için etkin politikaya sahip olmamasıdır. AB'de yerlilerin haklarına ilişkin özel hükümler yoktur. Sadece Sami nüfusu AB içinde

statülerini etkileyen konularda tanınan ve katılımı olan tek yerli halktır. Finlandiya ve İsveç'in 1995 yılında AB'ye katılmasından bu yana, Sami Konseyi ile daha yakın AB ilişkileri, kalkınma işbirliği alanı da dâhil olmak üzere hâlihazırda mevcuttur Sami hakları, AB hukukunun yerli vatandaşlarının münhasır haklarını ihlal etmeyecek şekilde Finlandiya ve İsveç için Katılım Antlaşması'nın 3. Protokolünde özel olarak korunmaktadır (Liu, Kirk ve Henriksen, 2017).

Arktik yerli halkı ile ilgili diğer bir sorun ise AB'nin üye devlet nezdinde ortak bir politika belirlemede yaşanan zorluklardır. Örneğin; AB üye devletlerden üçü (Finlandiya İsveç, Danimarka/Grönland) yerli halka sahip olmasına rağmen AB bu noktada ortak bir politika belirlemede zorluk çekmektedir. 2014 ve 2016 da çıkarttıkları resmi dokümanlarda Arktik yerli halkı konusunda vurgu yapmalarına rağmen uygulama geri plandadır (Perez ve Yaneva, 2016). AB üye devletlerin Arktik'e yönelik geliştirdikleri politikaların daha çok kendi ulusal çıkarları doğrultusunda olması Arktik yerli halk konusunda da tutarlı bir strateji geliştirmelerini engellemektedir (Limon, 2020).

AB her ne kadar Arktik yerli halkı ile iyi ilişkilerinin altını çizse de yerli halkın tepkisini çeken ve ilişkileri sınırlayan politikaları mevcuttur. Bunlardan biri de Avrupa Parlamentosu'nun Avrupa iç pazarında fok ürünlerini yasaklama kararıdır. AB'nin bir yıl sonra bu toplulukları yasaktan muaf tutmasına rağmen, AB'nin yerli topluluklarla, özellikle Kanada'dakilerle olan ilişkilerinde ciddi bir etki yaratmıştır (Daemers, 2012). Fok ürünleri yasağıyla Arktik'teki yerli halkın tepkisini çeken AB, Çevresel Konferans'a katılmaya çalışırken de bu durumdan dolayı zorda kalmıştır (Mestral, 2012). Danimarka, Grönland adına başlangıçta yasağa karşı savaşmış, ancak yerli topluluklar işin içine girdiği zaman Danimarka'nın da etkisi kaybolmuştur (Østhagen, 2013). Böylece, Fok Avı sorunu, Arktik meselelerinde yerli toplulukların önemini kanıtlar niteliktedir (Perez ve Yaneva, 2016). Bu noktada bilmek gerekir ki geleneksel fok avcılığı, Inuit toplumunun üyelerinin kültürünün ve kimliğinin ayrılmaz bir parçasını oluşturur ve Birleşmiş Milletler Yerli Halkların Hakları Bildirgesi tarafından bu şekilde kabul edilmiştir (Hennig ve Caddell, 2017).

Başka bir sorun ise yukarıda da bahsedilen Arktik Diyalog ile ilgilidir. AB'nin Arktik yerli halklarına ilişkin politikalarının geliştiiği bir gerçektir. Arktik yerli temsilcilerinin ve AB yetkililerinin buluştuğu Arktik Diyalog toplantıları bu politika kapsamındaki girişimlerden biridir. Bu etkinliklerin yerli temsilciler tarafından büyük beğeni topladığı da ifade

edilmektedir. Ancak, bu toplantıların formatı gereği somut sorunlara, endişelere ve mevcut AB politika gelişmeleri hakkında daha derinlemesine tartışmalara izin verilmemektedir. Bu durum tutarsızlık yaratmaktadır. Oysaki 2016 Kuzey Kutbu için Entegre Politikasında AB yerli halk politikalarında istikrarlılık ve tutarlılığın altını çizmiştir. Ancak şu ana kadar AB politikalarında yerli halklardan yalnızca dış bağlamda bahsedilmektedir.

Problemlili alanlardan biri de AYM ile ilgilidir. AYM, yerel toplulukların ihtiyaçlarını dikkate alan etkili bir iklim değişikliği politikasının uygulanması olarak ifade edilmektedir. AB ile Arktik arasında yerli topluluklar da dâhil olmak üzere daha yakın iletişim için fırsat sunduğu belirtmektedir. Fakat farklı bakış açıları, AB politikalarının yerli halklar üzerinde olumsuz etkileri olduğunu savunmaktadırlar (Liu, Kirk ve Henriksen, 2017). 2016 ve 2021 Arktik politikalarının ana hatlarıyla belirlediği Arktik halkın sömürülmesi girişimlerinin AYM ile hız kazandığı şeklinde eleştiriler mevcuttur. Laframboise tarafından kaleme alınan *The Potential for 'Green' Colonialism* başlıklı makale, AB'yi yerli halkın korunması hakkında somut adımlar atmadığı gibi Kuzey'de yaşamın nasıl olduğuna dair uygun bir anlayışa sahip olmadığı noktasında eleştirmektedir. Makalede, AB'nin AYM'yi kullanarak yüzyıllardır marjinalleştirdiği sömürgecilik modelini Sami nüfus üzerinde tekrarlayabileceği belirtilmektedir (Laframboise, 2022).

Sonuç

Arktik'e erişilebilirliğin artmasıyla bölgenin jeopolitik önemi de artmıştır. Bölgeye yönelik çıkarları ve ilgileri ortaya çıkan aktörlerden biri de AB'dir. Geçmişte AB'nin Arktik'te öncü rol üstlenmediği görülse de iklim değişikliğinin etkilerinin hissedilmeye başladığı dönemden itibaren başta iklim politikaları olmak üzere, deniz ulaştırma, doğal kaynak, balıkçılık ve yerli halklar ile ilgili alanlardaki Arktik politikaları etkin şekilde ele alınmaya başlanmış ve bölgeye yönelik girişimleri hız kazanmıştır.

İklim değişikliğini sadece dünyanın döngüsü ile alakalı bir kavrama indirgemek yanlış olacaktır. Gerek etkileri gerekse sonuçları açısından uluslararası sistemi şekillendiren bir fenomen olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Dünyanın diğer bölgelerine oranla Arktik'in üç kat daha fazla ısındığı göz önüne alındığında, bölgedeki en önemli konu iklim değişikliğidir (AMAP, 2021). İklim krizine yönelik tutumlarıyla dünyada kendini krizi en çok önemseyen siyasal aktör olarak tanımlayan AB'nin Arktik iklim politikaları bu noktada dikkat çekmektedir. Birliğin, iklim politikalarından hareketle Arktik'te buzulların

erimesiyle beraber yeni deniz ulaşım yollarının açılması Arktik deniz ulaşırma politikalarına ilgisini arttırmasına sebebiyet vermiştir. Buzulların erimesiyle erişilebilirliği artan tek şey yeni deniz rotaları değildir, aynı zamanda bölgedeki değerli doğal kaynaklara da erişimdir. Bu noktada ise, AB'nin daha güçlü ve daha bölge odaklı doğal kaynak politikası izlemesi uzun vadede kendi çıkarları yararına olacaktır. AB'nin hem ekonomik çıkarları hem de güvenliği için yoğunlaşması gereken bir alan ise balıkçılık konusudur. İklim değişikliğinden en çok etkilenen gıdaların başında balık gelmektedir. Bölgedeki balıkların değerli olmasının yanı sıra iklim kaynaklı ısınma ve asitlenmeden dolayı balık stoklarının ve balıkçılık sektörünün zarar görmesi yasa dışı denizcilik faaliyetlerini arttıracağı için bu konularda da güçlü politikalar ve girişimler izlenmelidir. Bölgede AB politikaları ile ilgili tartışmalı bir alan ise yerli halktır. Birlik, yayınladığı resmi dokümanlarda Arktik yerli halkı ile diyalog ve iş birliğini geliştirmeyi vurgulasa da uygulamada farklı nedenlerden dolayı problemler olduğu görülmektedir.

AB'yi gelecekte bir Arktik aktörü olarak tanımlayabilmemiz için öncelikle üye devletlerinin ulusal stratejilerini ve politikalarını göz önünde bulundurarak konsensüs sağlaması gerekmekte olup bunu bölgeye yönelik söz-eylem ikileminden kurtularak tutarlı ve ortak politikalar ile şekillendirmelidir. Arktik'te sınırların belirsizliği ile beraber devletlerin hak iddiaları ortaya çıkmıştır ve bu durumun gün geçtikte devletlerarası paylaşım sorununu derinleştirmesi muhtemeldir. Çin ve Rusya'nın bölgedeki yatırım ve politikalarından kaynaklı etkin varlıkları ve günümüzde Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ile gerilen ilişkiler Arktik'in önemini daha da arttıracağı için bölgede hak iddialarından kaynaklı rekabete dayalı gergin siyasi ortam görülmesi kuvvetle muhtemeldir. Tüm bu nedenlerden dolayı, güç üstünlüğü sağlamak isteyen aktörler açısından Arktik kilit noktalardan biri haline geleceği öngörülmektedir.

Kaynakça

- Airoldi, A. (2008). The European Union and the Arctic: Policies and actions. Nordic Council of Ministers, Copenhagen.
- Airoldi, A. (2010). European Union and the Arctic: Main developments July 2008–July 2010. Nordic Council of Ministers, Copenhagen.
- Akçadağ Alagöz, E. (2008). Avrupa Birliği ve Grönland. Bilgesam. Erişim: <http://www.bilgesam.org/incele/805/-avrupa-birligi-ve-gronland/#.WRGoSeXyiUk>

- Akhiyadov, M. (2019). Yeni bir jeopolitik mücadele alanı: Arktik bölgesi. İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İNSAMER).
Erişim:<https://www.insamer.com/tr/uploads/pdf/etkinlik-yeni-bir-jeopolitik-mucadele-alani-arktik-bolgesi.pdf>
- Akpınar, B. G. (2017). Uluslararası hukuk çerçevesinden Arktik güvenliği politikalarının analizi: Rusya ve ABD örneği. Savunma Bilimleri Dergisi, 16(2), 83-118.
- Alım, E. (2021). Arktik bölgesinde işbirliği ve çatışma arasında kurulmaya çalışılan denge: Rusya odaklı bir değerlendirme. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(39), 260-294.
- AMAP–Arctic Monitoring and Assessment Programme. (2021). Arctic climate change update 2021: Key trends and impacts. Erişim: <https://www.amap.no/documents/download/6759/inlin e>
- Arctic Council. (1996). Ottawa declaration-1996. Erişim: <https://oaarchive.arctic-council.org/handle/11374/85>
- Arctic Council. (2021). An introduction to the international agreement to prevent unregulated fishing in the high seas of the Central Arctic Ocean. Erişim: <https://www.arctic-council.org/news/introduction-to-international-agreement-to-prevent-unregulated-fishing-in-the-high-seas-of-the-central-arctic-ocean/>
- Arctic Council. (2022). List of Arctic Council observers. Erişim: <https://www.arctic-council.org/about/observers/>
- Ateş, O. (2017). Rusya Federasyonu'nun Arktika Politikası. Avrasya İncelemeleri Dergisi, 6(1), 57-95.
- Balton, D. (2021). No. 9: The Arctic fisheries agreement enters into force. Wilson Center. Erişim: <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/no-9-arctic-fisheries-agreement-enters-force>
- Başar, K. (2003). Antarktika antlaşmalar sistemi (1961-2001): 40 yılın ardından Antarktika'nın hukuki rejimi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 52(2).
- Boşilcă, R. L., Ferreira, S. ve Ryan, B. J. (2022). Routledge Handbook of Maritime Security. New York, NY: Taylor & Francis.
- Cavaliere, S., McGlynn, E., Stoessel, S., Stuke, F., Bruckner, M., Polzin, C. ve Koivurova, T. (2010). EU Arctic footprint and policy assessment: Final report. Berlin: Ecologic Institute.
- Ccacoalition.org. (t.y.). Black carbon. Erişim: <https://www.ccacoalition.org/en/slcps/black-carbon>
- Cevreibistanbul. (2022). İstanbul iklim değişikliği eylem planı. Erişim: <https://cevre.ibb.istanbul/wp->

- content/uploads/2022/09/Iklim-Senaryolari-Raporu.pdf
- Commission of the European Communities. (2007). Green Paper (The European Research Area: New Perspectives). Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0161&from=GA>
- Commission of the European Communities. (2008). The European Union and The Arctic Region. Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0763:FIN:EN:PDF>
- Council of the European Union. (2014). Council conclusions on developing a European Union Policy towards the Arctic Region. Erişim: <https://www.consilium.europa.eu/media/28342/142554.pdf>
- Çıtak, E. (2020). Arktik bölgesi siyaseti: Ottawa Deklarasyonu'ndan bugüne aktör politikaları ve Çin'in kutup ipek yolu projesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(1), 5438-5473.
- Daemers, J. (2012). The European Union in the Arctic: A pole position?. *Bruges Regional Integration & Global Governance Papers*, 4. Erişim: http://www.cris.unu.edu/fileadmin/workingpapers/BRI_GG_papers/BRIGG_2012_-_4.pdf
- Davis, D. D. (2011). Arctic sovereignty disputes: International relations theory in the High North. Naval Postgraduate School Monterey, California.
- Dickson, P. ve Hiltunen, A. K. (2021). Security and hybrid threats in the Arctic: Challenges and vulnerabilities of securing the Transatlantic Arctic. *Hybrid CoE Research Report*, 4.
- Dobson, N. ve Trevisanut, S. (2018). Climate change and energy in the Arctic—The role of the European Union. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, 33(2), 380-402.
- Ersoy, G. ve Oğuz, C. U. (2021). Arktik yerli halkları için insan güvenliği sorunu olarak iklim değişikliği. *International Journal of Politics and Security*, 3(1), 156-179.
- Euronews. (2022). Europe's energy future: The plan to cut Russian fossil fuels and speed up the green transition. Erişim: <https://www.euronews.com/my-europe/2022/05/18/five-things-to-know-about-the-eu-s-big-plan-to-become-independent-from-russian-fossil-fuel>

- European Commission and High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. (2012). Joint Communication to the European Parliament and the Council: Developing a European Union policy towards the Arctic region: progress since 2008 and next steps. Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012JC0019&from=EN>
- European Commission and High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. (2016). Joint communication to the European Parliament and the Council: An integrated European Union policy for the Arctic. Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016JC0021&from=EN>
- European Commission and High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. (2021). A stronger EU engagement for a peaceful, sustainable and prosperous Arctic. Erişim: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021JC0027&from=EN>
- European Parliament. (2014). European Parliament resolution of 12 March 2014 on the EU strategy for the Arctic. Erişim: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2014-0236_EN.html
- European Parliament. (2021). European Parliament resolution of 7 October 2021 on the Arctic: opportunities, concerns and security challenges. Erişim: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0413_EN.html
- EU4OceanObs (2023). EU Arctic initiatives. Erişim: https://www.eu4oceanobs.eu/regional_initiatives/arctic/
- Gökırmak, M. (2016). Arktik jeopolitiği: Bölgesel aktörler ve yeni fırsatlar. *Journal of Central Asian & Caucasian Studies*, 10(21).
- Gümrükçü, H., Şimşek, A. İ. ve Ersoy, G. (2016). Küresel bakışla kutup çağı: Farklı disiplinler çok yönlü perspektifler. Ankara: Efil Yayınevi.
- Hennig, M. ve Caddell, R. (2017). On thin ice? Arctic indigenous communities, the European Union and the sustainable use of marine mammals. N. Liu, E. A. Kirk ve T. Henriksen (Eds.). *The European Union and the Arctic*. Boston: Brill.

- High Representative and the European Commission to the European Council. (2008). Climate Change and International Security. Erişim: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/reports/99387.pdf
- IUU-Illegal Unreported and Unregulated Watch (2022). The EU IUU regulation. Erişim: <https://www.iuuwatch.eu/new-background-to-the-iuu-regulation/>
- İKV-İktisadi Kalkınma Vakfı (2012). AB, Arktik bölgesinde sürdürülebilir büyümeye katkıda bulunan yeni stratejisini açıkladı. Erişim: https://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=515&id=1704
- Koivurova, T., Hoel, A. H., Humpert, M., Kirchner, S., Raspotnik, A., Śmieszek, M. G. ve Stepień, A. (2021). Overview of EU actions in the Arctic and their impact. EPRD Office for Economic Policy and Regional Development Ltd.. Eriřim: <https://eprd.pl/wp-content/uploads/2021/06/EU-Policy-Arctic-Impact-Overview-Final-Report.pdf>
- Kikkas, K. ve Romashkina, E. (2018). Potential opportunities for the Arctic transport space. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, 180(1).
- Laframboise, L. (2022). Brussels looks north: The European Union's latest arctic policy and the potential for 'green' colonialism. The Arctic Institute. Erişim: <https://www.thearcticinstitute.org/brussels-looks-north-european-unions-latest-arctic-policy-potential-green-colonialism/>
- Limon, O. (2020). Yeni enerji havzalarının ortaya çıkmasının Kuzey Kutbu Arktika jeopolitik konumuna etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi.
- Liu, N., Kirk, E. A. ve Henriksen, T. (2017). The European Union and the Arctic. Leiden: Brill.
- Luszczuk, M. (2011). Climate change in the Arctic and it's geopolitical consequence-The analysis of the European Union perspective. The Papers on Global Change, 16, 87–94.
- Marsili, M. (2022). Arctic security: A global challenge. Jadavpur Journal of International Relations, 26(2), 139–158.
- Maurer, A., Steinicke, S., Engel, A., Mnich, S. ve Oberländer, L. (2012). The EU as an Arctic actor? Interests and Governance Challenges. Report on the 3rd Annual Geopolitics in the High North—GeoNor—Conference and Joint GeoNor Workshops, Stiftung Wissenschaft und Politik, Berlin.

- Mestral, A. D. (2012). The EU as an Arctic power: Analysis of the competence of the EU in the Arctic by policy areas. *Dalhousie LJ*, 35(2), 329.
- ND-Northern Dimension. (2022). Homepage, Erişim: <https://northerndimension.info/>
- NDPTL-The Northern Dimension partnership on Transport and Logistics. (2022). Homepage. Erişim: <https://ndptl.org/>
- Østhagen, A. (2013). The European Union–An Arctic actor?. *Journal of Military and Strategic Studies*, 15(2).
- Oğuz, C. U. ve Ersoy, G. (2019). Svalbard Takımadası ve çevresindeki deniz alanlarına yönelik uluslararası hukuk düzenlemelerinin irdelenmesi. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 19, 64-91.
- Öztürk, T. ve Gürsoy, F. (2022). Küresel iklim değişikliğinin Arktik Okyanusu'na jeopolitik etkisi. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 22(1), 117-131.
- Paul, M. (2021). A new Arctic strategy for the EU: Maritime security and Geopolitical Signaling. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik -SWP- Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit.
- Perez, E. C. ve Yaneva, Z. V. (2016). The European Arctic Policy in Progress. *Polar Science*, 10(3), 441-449.
- PubAffairs Bruxelles. (2022). Arctic policy: EU opens consultation on the future approach. Erişim: <https://www.pubaffairsbruxelles.eu/eu-institution-news/arctic-policy-eu-opens-consultation-on-the-future-approach/>
- Raspotnik, A. ve Rudloff, B. (2012). The EU as a shipping actor in the Arctic. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik.
- Reuters. (2021). UN adopts ban on heavy fuel oil use by ships in Arctic. Erişim: <https://www.reuters.com/business/energy/un-adopts-ban-heavy-fuel-oil-use-by-ships-arctic-2021-06-17/>
- Ringbom, H. (2017). The European Union and Arctic shipping. N. Liu, E. A. Kirk ve T. Henriksen (Eds.). *The European Union and the Arctic*. Leiden, Boston: Brill.
- Stepien, A., Koivurova T. ve Kankaanpaa P. (2014). Strategic Environmental impact assessment of development of the Arctic. Arctic Centre, University of Lapland.
- The Arctic Centre of the University of Lapland. (2018). Arctic maritime transport (Background paper). Erişim: <https://www.arcticcentre.org/loader.aspx?id=e46e8ee6-59e8-433f-aed2-2ebf93eee8c7>
- Tunçeri, D. (2013). Kuzey kutbunda egemenlik ve çatışma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi.

- USGS-United States Geological Survey. (2008). Circum-Arctic resource appraisal: Estimates of undiscovered oil and gas north of the Arctic circle. Erişim: <https://pubs.usgs.gov/fs/2008/3049/fs2008-3049.pdf>
- UTİKAD-Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği. (2013). Yeni rotalarla ticaret hızlanacak. Erişim: <https://www.utikad.org.tr/Detay/Sektor-Haberleri/11511/yeni-rotalarla-ticaret-hizlanacak>
- Vylegzhanin, A. N., Young, O. R. ve Berkman, P. A. (2020). The central Arctic Ocean fisheries agreement as an element in the evolving Arctic Ocean governance complex. *Marine Policy*, 118, 104001.
- Weber, S. ve Romanyshyn, I. (2011). Breaking the ice: The European Union and the Arctic. *International Journal*, 66(4), 849-860.
- Weber, S. (2014). The development of an EU Arctic policy: Interests, objectives, and initiatives. A. Sprüds ve T. Rostoks (Ed.). *Perceptions and Strategies of Arcticness in Sub-Arctic Europe*, Latvian Institute of International Affairs, Riga.
- WWF-World Wide Fund for Nature. (2016). The EU and the Arctic. Erişim: <http://library.arcticportal.org/>
- Yıldız, G. ve Çelik, H. (2019). Yeni bir egemenlik mücadelesi alanı olarak Arktika: ABD-Rusya rekabeti. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 21(1), 57-77.

Extended Abstract

In fact, the Arctic has long been known to non-local societies and states. The region has become the geographical focus of the world, with climate change occurring faster than expected and thus melting glaciers revealing an accessible Arctic. One of the organizations with increasing interest in the region is the European Union (EU). The main reason for the EU's interest in the Arctic is the melting of the glaciers in the region due to global warming and its possible effects on the European continent. As the glaciers melt, access and transportation to the natural resources hidden in the region will be easier, new trade routes will be opened in the region and thus will provide great advantages in terms of time.

In order to strengthen its presence in the region, the EU first aimed to become a member of the Arctic Council (AC), which we can define as the high-level political forum in the Arctic but could not become a member for various reasons. Although the EU is not a member of the AC, it recognizes the AC as a key forum in the Arctic and seeks to gain permanent

observer status within this forum. It seems impossible for the EU to become a member of the Council in the near future, since the EU has taken a stance against the Russian invasion of Ukraine in 2021. However, as a non-regional actor, the EU is trying to legitimize its presence in the Arctic by citing the fact that it has both permanent and observer status members in the AC and that the developments in its north directly concern the European Continent. It continues to create policies for the region and strengthens its cooperation through both the Barents Euro-Arctic Council and Northern Dimension.

In fact, we cannot see that the EU's Arctic policy is fully formed until 2008. Interest in the region started to increase with the 2004 Arctic Climate Impact Assessment detecting an increase in average temperatures of 4-7°C. With the declaration that the glacier was at its lowest level in 2007, the main lines of the EU Arctic policies were shaped, and after this date, it started to be updated regularly. The EU's Arctic policy can be based on five main areas. Climate is one of the EU policy areas likely to be affected by Arctic change. Defining itself as a climate actor, the EU has the potential to contribute to the Arctic with its climate policies. As a second policy area, maritime transport is important. The reason for this is the melting of glaciers with the effect of global warming and the emergence of new transportation and trade routes for ships. In order for the EU to be actively involved in the region, especially in maritime transport, it is necessary to produce more effective and inclusive policies specific to the region. Since the presence of hegemonic powers in the region will be more noticeable with the new routes to be opened in the future, it seems likely that the parties that have already increased their investments and initiatives in this area will win in the long run. Natural resources in the Arctic have implications for the EU's economic, political and environmental policy directions. Russia's invasion of Ukraine in 2021 is one of the events that will most affect the EU's Arctic Policy in the future regarding natural resources. This invasion will have serious effects and consequences on EU-Russia energy policy and will further increase the importance of the Arctic. After this process, it is highly likely that both sides will take more careful steps in policies towards the Arctic region. For centuries, the Arctic has been a region that has hosted a variety of commercial services, primarily fishing. As fish stocks dwindle around the world, Arctic fishing will become even more important with 4 million square kilometres of sea soon to be cleared of ice. The EU is expected to be a contributing actor in assessing and shaping the conditions of future fisheries policies.

The EU also pursues active policies for the local people in the region.

As a result, with the Arctic coming to the fore in international politics, hegemonic powers have begun to turn to the region. The EU is well aware that its own security depends on security at its borders and neighbors. Therefore, the EU is updating its policies in order to protect its own interests and ensure its security, as well as to strengthen its presence in the region and become an Arctic actor. Considering the climate crisis and the ongoing Russia-Ukraine conflict, the EU needs to move from discourse to implementation in its Arctic policy.

¹ ABD, 30 Mart 1867'de Rusya İmparatorluğu'ndan Alaska'yı satın aldıktan sonra bir Arktik devleti olmuştur. Arktik devletleri arasında sadece İngiltere, AK üyesi değildir (Marsili, 2022).

² Siyah karbon, fosil yakıtların, odunun ve diğer yakıtların eksik yanmasıyla oluşan ve iklim üzerinde önemli etkileri olan isli siyah malzemedir. Işığı emme ve çevresini ısıtma konusunda güçlü olduğundan ısınmayı arttırıcı bir etkendir. Birçok çalışma, siyah karbon emisyonlarının azaltılmasının kısa sürede iklim üzerinde olumlu etki yaratacağını kanıtlamaktadır (Ccacoalition.org, t.y).

³ Paris Anlaşması, uzun vadeli dönem için hedefi, sanayi devrimi öncesine oranla, küresel sıcaklık artışını 2°C'nin altında hatta mümkünse 1°C seviyesinde tutmaktadır. Anlaşmada, sera gazı salınımlarının dengelenmesi ve olabildiğince kısa sürede azaltılmasının önemi vurgulamakta olup, hedeflere ulaşılması noktasında taraf ülkelerden Ulusal Katkı Beyanları ile tanımlanan iddialı yol haritalarının oluşturulması amaçlanmıştır (cevreibistanbul, 2022).

⁴ Antarktika'nın büyük çoğunluğu buzullarla kaplı olmasına rağmen, Arktik'te olduğu gibi zengin doğal kaynaklara sahip olması ülkelerin hak iddialarına sebebiyet vermiştir. Bu hak iddialarına hukuki bir meşruiyet sağlamak amacıyla anlaşmalar imzalanmıştır. Doğal kaynaklar, çevre, deniz canlıların korunması gibi birçok konuyu kapsayan anlaşmaların bütünü olarak tanımlayabileceğimiz Antarktika Antlaşmalar Sistemi, bölgede çatışmayı engellemeyi ve bölgenin barışçıl amaçlarla kullanılmasını amaçlamaktadır (Başar, 2003).

⁵ İklim değişikliği nedeniyle Arktik buzullarının erimesi, bölgedeki deniz ekosistemi üzerinde yıkıcı etkiler yaratmaktadır. Bu çerçevede bölgedeki balık türlerinin azalması riski de söz konusudur. Buzdan arınmış Arktik balıkçılık faaliyetlerini kolaylaştırırsa da iklim değişikliği balık stoklarını azaltmaktadır; bu süreçte bölge aşırı avlanma sorunuyla karşı karşıya kalırsa ekolojik yıkım iyice derinleşecektir. Bu nedenle sürdürülebilir balıkçılığın desteklenmesi önemlidir.

2023 YILI EN İYİ DOKTORA TEZİ ÖDÜLÜ

KTÜ - Uluslararası İlişkiler Bölümü en iyi "Doktora Tezlerini" ödüllendiriyor.

Eğer doktora tezinizi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler alanlarında Türkiye Cumhuriyeti Üniversiteleri'nde Türkçe veya İngilizce dillerinde yazmış ve **01 Haziran 2022** ile **30 Temmuz 2023** tarihleri arasında başarıyla savunmuşsanız bu ödül sizin olabilir.

Aday gösterilme için son başvuru tarihi: **01 Ağustos 2023**

www.ircongress.org

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER KONGRESİ

18-21
Ekim
2023

Trabzon

6.
th

POLITICS
&
INTERNATIONAL
RELATIONS
CONGRESS

Özet Gönderim Son Tarihi: *01 Temmuz 2023*

Abstract Submission Deadline: *01 July 2023*

Ortaklarımız

#polir2023

